

VI. Activitat de recerca

Programes de recerca

Secció Històrico-Arqueològica

Base de dades de manuscrits catalans de l'edat moderna (1474-1814)

Directores: Eulàlia Duran i Grau
Maria Toldrà Sabaté

L'equip investigador està format per Joan Mahiques i Helena Rovira, de la Universitat de Barcelona, i Enric Querol, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Base de dades MCEM

S'han creat 68 registres amb notícies dels manuscrits següents:

— Barcelona: Arxiu Històric de la Ciutat (MCEM 2627, 2642-2647, 2680-2684, 2705, 2706), Biblioteca de Catalunya (MCEM 2740-2742, 2744-2749), CRAI Universitat de Barcelona (MCEM 2648), biblioteca dels hereus de mossèn Manuel Milian (MCEM 2756), Biblioteca de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (MCEM 2689), Acadèmia de Bones Lletres (MCEM 2671-2679, 2685-2688, 2690-2695, 2697-2704).

— Cervera: Arxiu Comarcal de la Segarra (MCEM 2707).

— Ripoll: Biblioteca Lambert Mata (MCEM 2743).

— Roquetes: Arxiu de la Torre d'en Gil (MCEM 2757, 2759).

— Tortosa: Arxiu Capitular (MCEM 2750-2754, 2760), Arxiu Comarcal del Baix Ebre (MCEM 2758, 2762, 2763), Arxiu Històric Diocesà (MCEM 2755, 2761).

Cens de poesia catalana del s. XVI

S'ha treballat en la recopilació d'informació i en la implementació de la base de dades anomenada *Cens de poesia catalana del s. XVI*. S'hi han introduït els testimonis de la pràctica totalitat de l'obra medieval impresa als segles XV-XVI i de poetes del XVI (Serafí, Pujol, Timoneda...), a més de goigs i poemes anònims en fulls volants o plec solts; el *Cens* és una de les primeres eines que proposa la indexació sistemàtica d'aquestes obres. La seva publicació està pendent del disseny de la interfície d'usuari. Actualment, conté més de 1.100 poemes, 3.000 testimonis i 500 fonts.

Catàleg de manuscrits de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona

La RABLB i l'IEC van aprovar el projecte de publicació d'un catàleg en paper de la col·lecció de manuscrits d'aquella institució. Un cop delimitada la col·lecció

objecte de treball, localitzats els materials i elaborat l'inventari, s'ha treballat en la descripció de manuscrits. S'ha donat prioritat als volums que per la data (1474-1814) també s'havien d'incloure a MCEM.

Comunicacions

Helena Rovira va presentar la comunicació «Repertorios y bases de datos sobre poesía catalana de las épocas medieval y moderna: estado de la cuestión» en les I Jornadas Filológicas Internacionales-UR (JFI-UR): «Corpus, bases de datos y diccionarios para la investigación de la lengua y la literatura», organitzades per la Universitat de La Rioja – Cilengua del 30 de setembre al 2 d'octubre.

Base de dades de monuments commemoratius de Catalunya

Director: Albert Balcells i González

S'ha fet el manteniment i l'actualització del web amb nous monuments apareguts en les poblacions catalogades. També s'han introduït els monuments i les dades dels municipis que no estaven catalogats.

Catalunya Carolíngia

Directors: Gaspar Feliu i Montfort
Josep Maria Salrach i Marés

S'ha acabat el volum VII, corresponent al comtat de Barcelona i es preveu que

surti a la llum durant el primer trimestre del 2017.

S'ha avançat considerablement en el volum VIII (comtats d'Urgell, Cerdanya i Berga); tots els documents estan transcrits i numerats i s'està treballant en els registres i el text introductori de cada document. També estan molt avançats els textos auxiliars (introducció, procedència dels documents i bibliografia), així com l'índex alfabètic de noms de persones i llocs.

Finalment, s'han començat a planificar els dos volums restants: el IX, d'apèndix i resum general dels documents publicats, i la segona part del volum I, d'introducció històrica.

Corpus des Troubadours

Directors: Tomàs Martínez Romero
Vicenç Beltran i Pepió

S'ha treballat en la construcció de la pàgina web del projecte i s'han dut a terme les tasques següents:

— La digitalització, correcció i incorporació de monografies i articles d'edicions crítiques de poemes trobadorescos. S'han incorporat al web un total de setze treballs, que corresponen a sis monografies i deu articles, editats per Pierre Bec (*Burlesque et obscénité chez les troubadours. Le contre-texte au Moyen Age*, «Pour une typologie de la “balada” occitane. A propos de la pièce “Quant lo

gilós er fora⁷»), Giulio Bertoni («Il serven-
tense di Ricaut Bonomel (1265)», «Un
componimento inedito di Albertet de
Sisteron», «Un descort d'Albertet de Sis-
teron», «Un nuovo trovatore italiano:
Girardo Cavallazzi», «Un sirventés poli-
tique de 1230», «Un sirventese di Guilhem
Figueira»), Ferruccio Blasi (Le poésie di
Guilhem de la Tor), Maria Dumitrescu
(Poésies du troubadour Aimeric de Be-
lenoi), István Frank («Ce qui reste d'inédit
de l'ancienne poésie lyrique provença-
le»), Alfred Jeanroy («Un sirventés poli-
tique de 1230»), Alfred Jeanroy i Pierre
Aubry («Huit chansons de Bérenger de
Palazol»), Ettore Li Gotti (*Jofre de Foixà.
Vers e regles de trobar*), Peter T. Ricketts
(«Le Romans de mondana vida de Fol-
quet de Lunel: édition critique et traduc-
tion») i Aimo Sakari (*Poésies du trouba-
dour Guillem de Saint Didier*). En total,
es poden consultar 3.307 poemes, escrits
per 222 trobadors, de 81 edicions crí-
tiques.

— La incorporació d'imatges de
set testimonis conservats a la Bibliothèque
Nationale de France (*Aa*: BNF, fr. 12474),
la Biblioteca Apostòlica Vaticana (*L*: BAV,
Vat. Lat. 3206; *b1* i *b2*: BAV, Barb. Lat.
4087; *g*: BAV, Vat. Lat. 3205), la Biblio-
thèque municipale de Toulouse (*Las flors
del Gai Saber/ Las leys d'amor*: BMF, ms.
2884; Registre Cornet: BMF, ms. 2885),
i la Staatsbibliothek zu Berlin (*N2*: Phi-
lipps 1910). En total, s'han enllaçat 4.674
imatges al conjunt de poemes.

Amb motiu de la commemoració
del setè centenari de la mort de Ramon
Llull, s'ha contribuït a la publicació d'un
volum d'estudis dedicat al món lul·lià i
trobadoresc en el context cultural del segle
xiii, en el qual han contribuït investigadors
i especialistes d'àmbit internacional i que
veurà la llum en el si de la col·lecció
«Corpus des Troubadours» de l'editorial
Sismel (Florència).

Corpus Documental de les Relacions Internacionals de Catalunya i de la Corona d'Aragó

Directora: M. Teresa Ferrer i Mallol

Carles Vela, col·laborador del projecte, ha
estat redactant l'índex dels dos toms del
primer volum, tasca complexa per la
quantitat de noms de lloc i de persona que
hi apareixen, per la qual cosa s'allargarà
fins a principi del 2017.

Paral·lelament, M. Teresa Ferrer
ha fet una primera redacció de dos dels
articles introductoris del segon volum de
la col·lecció documental, que abastarà el
regnat de Jaume I i, si el volum docu-
mental no és excessiu, els de Pere el Gran
i Alfons el Liberal. El primer tom estu-
diarà les campanyes de conquesta de
Jaume I, mentre que el segon analitzarà
les relacions exteriors d'aquest monarca
i dels seus dos successors immediats, el
seu fill Pere el Gran i el seu net Alfons
el Liberal.

Per la seva banda, Carles Vela ha començat a treballar amb els documents de la primera meitat del regnat de Jaume I i ha ordenat el material que s'havia recollit en etapes anteriors d'aquest projecte. Per als regnats de Pere el Gran i Alfons el Liberal, s'ha pogut comptar amb una traducció del treball de Ludwig Klüpfel, *Die äussere Politik Alfonsos III von Aragonien (1285-1291): mit einem anhang. Beitrage zur Geschichte der inneren Politik Alfonsos*. Es tracta d'una obra de principis del segle XX que analitza la política exterior d'Alfons el Liberal.

D'altra banda, M. Teresa Ferrer ha publicat l'article «La guerra marítima contra l'Islam a la Corona catalanoaragonesa en el segle XIV. Els armaments no reials», dins l'obra *Partir en croisade à la fin du Moyen Âge. Financement et logistique*, dirigida per Daniel Baloup i Manuel Sánchez Martínez (Tolosa de Llenguadoc: Presses Universitaires du Midi, 2015, p. 117-152).

Corpus Inscriptionum Latinarum

Director: Marc Mayer i Oliver

L'equip investigador està format, des del 2015, per Javier Velaza Frias (UB), Noemí Moncunill Martí (UB), Giulia Baratta (Universitat de Macerata), Blanca Rodríguez Belló (UB), Silvia Tantimonaco (UB), Silvia Braitto (Universitats de Verona, Venècia i Pàdua) i Alejandra Guzmán Almagro (UB).

L'any 2016 ha sortit publicat el volum *Studi su Ruscino*, editat per Giulia Baratta en col·laboració amb les universitats de Barcelona i de Macerata com a annex de la revista *Sylloge Epigraphica Barcinonensis*. La publicació d'aquesta obra és un avançament notable en els estudis epigràfics de la Catalunya del Nord. Cal destacar que els treballs sobre l'epigrafia de *Ruscino* prossegueixen amb l'elaboració d'un corpus epigràfic complet, preparat amb la col·laboració de dos membres de l'equip.

La publicació del catorzè volum de la revista *Sylloge Epigraphica Barcinonensis*, corresponent al 2016, posa en relleu aspectes de la recerca de l'equip investigador del projecte, així com del grup consolidat Littera de la Universitat de Barcelona i altres grups internacionals (hi han contribuït més de trenta autors).

S'ha enviat als editors del corpus epigràfic del *conventus Caesaragustanus* la versió definitiva del fascicle dedicat a les inscripcions d'*Ilerda* i el seu territori, fet que ha comportat l'actualització de l'elenc bibliogràfic, la correcció definitiva del text llatí, la incorporació de les novetats i la normalització d'unes 990 publicacions referents al territori lleidatà.

Quant al corpus del *conventus Tarraconensis* nord —format de moment per unes 1.200 fitxes sense comptar l'*instrumentum inscriptum*—, prossegueix la tasca de redacció definitiva en llatí de les inscripcions de les comarques de Barcelo-

na i Girona i de la ciutat de *Barcino* per al nou volum del CIL dedicat a aquesta àrea geogràfica, amb la revisió de més de 1.600 fonts bibliogràfiques i la redacció de les fitxes epigràfiques.

També s'ha procedit a la comprovació i la revisió dels textos de les inscripcions, sovint amb autòpsies realitzades en el lloc de conservació de les peces. Han estat enllestides de manera definitiva més de 100 fitxes de la ciutat de *Barcino*, les més laborioses, sobre un total de 340; les restants estan en procés d'elaboració.

S'ha editat el tercer fascicle del CIL II, part 14, corresponent al material epigràfic de *Tarraco* (*Corpus Inscriptionum Latinarum II: Inscriptiones Hispaniae Latinae*, part 14, *Tarraco*, fasc. 3), editat a cura de Géza Alföldy, Marc Mayer, Juan Manuel Abascal, Armin Stylow i Javier Velaza, i redactat per G. Alföldy i Heikke Niquet amb un apèndix de J. M. Abascal.

Corpus Textual de la Catalunya del Nord: Catàleg d'impresos rossellonesos

Directores: Eulàlia Duran i Grau
Eulàlia Miralles i Jori

A final del 2015, l'espai web del projecte es va posar en funcionament (*ctcn.espais.iec.cat*). Conté els apartats següents:

- «Presentació»;
- «Investigadors i col·laboradors»,

amb un breu currículum de cada un;

— «Congressos i conferències», amb una llista de la participació dels membres del projecte en trobades científiques;

— «Biblioteca digital», dividida en tres subapartats: 1) «Estudis», que presenta una llista de tota la producció científica publicada sobre el projecte i, en la major part dels casos, és possible accedir als treballs; 2) «Obres digitalitzades», un repositori digital de les obres descrites en el Catàleg d'impresos rossellonesos (CIR), ordenades alfabèticament, i 3) «Bibliografia», una llista dels treballs dedicats a la impremta de la Catalunya del Nord, alguns dels quals són accessibles en línia.

— «Catàleg d'impresos rossellonesos», que inclou els subapartats «Mots d'ús freqüent», «Fons i centres documentals», «Bibliografia consultada» i «Centres d'impressió».

— «Enllaços d'interès», que es troben vinculats amb l'àmbit d'estudi del projecte (biblioteques digitals, catàlegs bibliogràfics institucionals, grups i centres de recerca i repertoris bibliogràfics).

En el període corresponent del 2016 s'ha mantingut i s'ha ampliat substancialment la informació continguda als apartats «Biblioteca digital» i «Catàleg d'impresos rossellonesos», i s'han incorporat noves eines i recursos de les humanitats digitals que permeten una millor transferència i visualització de les dades científiques —s'ha preparat una línia del temps

(Timeline JS) referent als impresos del Catàleg, a través del recurs gratuït <http://timeline.knightlab.com>. Pel que fa a la Biblioteca Digital, s'hi han introduït noves referències d'estudis i obres digitalitzades, i s'actualitza constantment la bibliografia general. Quant al CIR, s'han penjat noves descripcions: n'hi ha 150 de disponibles en xarxa (de les prop de 400 descripcions d'entrades sobre impresos relatius als segles XV-XVIII que pretén recollir).

També s'ha dividit la informació disponible en funció dels centres d'impressió, Perpinyà i Tuïr, a fi de poder incorporar les dades ordenadament, i s'ha gestionat la documentació per a sol·licitar la inclusió del programa de recerca a l'European Association for Digital Humanities.

S'ha incorporat un nou col·laborador, que s'ocupa de la producció gogística del territori (localització, catàleg, descripció i elaboració de fitxes tipobibliogràfiques), molt abundant i de difícil catalogació; tot i que hi ha força bibliografia sobre el particular, s'ha pogut constatar que és incompleta i parcial.

Pel que fa a les descripcions dels impresos del segle XVIII i, sobretot, del segle XIX, s'ha fet una estada de recerca a Palma per a estudiar els impresos custodiats a la Biblioteca Pública Can Sales, per tal d'ampliar, rectificar i actualitzar les dades recollides al CIR.

Finalment, s'ha enllestit l'edició del monogràfic resultant de la I Jornada

del Corpus Textual de la Catalunya del Nord: «Impremta i literatura a la Catalunya del Nord durant l'edat moderna (segles XVI-XVIII)», que sortirà publicat durant el curs vinent.

Diccionari d'Historiadors de l'Art Català-Valencià-Balear

Directors: Francesc Fontbona
i de Vallescar
Bonaventura Bassegoda
i Hugas

El projecte Diccionari d'Historiadors de l'Art Català (DHAC) ha passat a denominar-se Diccionari d'Historiadors de l'Art Català-Valencià-Balear, ja que en la quarta edició (agost de 2015) s'hi introduïren noms d'historiadors valencians i balears.

S'ha continuat actualitzant i completant, amb una cinquena edició del desembre de 2015 i una sisena del juny de 2016. Actualment hi ha un corpus de 566 biografies consultables i més 35 en procés de correcció. En total es tenen 601 biografies, la part principal de les quals són les biografies d'autors del Principat, entre els quals s'han inclòs des del començament els de la Catalunya del Nord. D'aquest total, el nombre de biografies valencianes és de 55 i el de balears, de 23. Tanmateix han continuat arribant moltes biografies pendents de catalans del Principat.

El 2015 l'IEC ha rebut per aquest projecte el Premi de l'Associació Catalana

de Crítics d'Art (ACCA) en la categoria d'iniciatives.

Índex de *Les quatre grans cròniques*

Director: Josep Massot i Muntaner

S'ha enllestit el cinquè volum de *Les quatre grans cròniques*, corresponent a l'apèndix i l'índex, elaborats per Andreu Gabriel, que s'espera que surti publicat a final del 2016. Així es completa el projecte d'edició de les quatre grans cròniques a partir de l'edició que Ferran Soldevila va preparar per a l'editorial Selecta (1971), que ha anat apareixent en els quatre volums dedicats, respectivament, al *Llibre dels feits del rei En Jaume* (2007), la *Crònica de Bernat Desclot* (2008), la *Crònica de Ramon Muntaner* (2011) i la *Crònica de Pere III el Cerimoniós* (2014).

Llibres de matrícula de les insaculacions (llibres de l'ànima) de la ciutat de Barcelona (1498-1713)

Directora: Eva Serra i Puig

El treball està molt avançat tot i que la part final s'ha endarrerit. S'ha completat la llista dels consellers i queda per acabar la dels jurats del Consell de Cent. En aquests moments, hi ha més de 10.500 noms registrats. La llista dels jurats és

molt extensa (24 oficis, 144 jurats per un període d'uns 200 anys) i presenta dificultats per a omplir els buits o les llacunes documentals (n'hi ha de substancials).

Paral·lelament a la tasca de transcripció de la nòmina o matrícula dels insaculats, s'ha començat a prendre nota de les bases legals del procediment insaculatori de la ciutat de Barcelona, des del privilegi de 1493 i l'atorgament de la insaculació de 1498 fins a les disposicions de l'etapa de l'arxiduc Carles III (especialment, les del 1705). Bona part d'aquestes disposicions legals són recollides a AHCB ICVIII-12/1 i 1CVIII-12//3.4.2. Però també cal recórrer al Dietari de l'Antic Consell Barceloní (DACB). L'aproximació al factor legal ha palesat que en el regnat del rei Catòlic, pel que fa al regim municipal de Barcelona, cal distingir l'etapa d'intervencionisme reial pur (els anys de conselleria de designació reial: 1490-1492) de l'etapa de reforma del regiment municipal (el privilegi de 1493 i el d'insaculació de 1498). És important reconèixer que, amb la mort de Ferran II, el consistori va fer ús a favor seu de la prescripció de la clàusula del beneplàcit del rei; és a dir, aprofitaren l'òbit reial per obtenir el poder insaculatori. Hi ha alguns canvis legals en el regiment municipal durant els segles XVI i XVII, com el privilegi de 1508 sobre el nombre de cavallers en els òrgans municipals del govern o l'assimilació legal entre ciutadans honorats i cavallers i la incorporació de la noblesa

titulada al poder municipal (1621), però el més important fou la instauració del sisè conseller el 1641. Tot i les modificacions, mai no canvià el procediment electoral que es mantingué inalterable fins al 1714. Els llistats degudament contrastats permeten observar la presència de noms que es troben en més d'una bossa, la qual cosa revela més influència d'uns llinatges sobre d'altres. D'altra banda, la consulta del DACB permet veure algunes corrupteles que el consistori reclamava llimar.

El dia 4 de febrer es van presentar a l'IEC els dos volums de l'obra *Els llibres de l'ànima de la Diputació del General de Catalunya (1493-1714)*, publicats al número 99 de la col·lecció «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica», que recullen la relació de persones que, segons els llibres de l'ànima, van ser insaculades entre el 1493 i el 1714 per optar a l'exercici de diputat o oïdor a la Generalitat. L'obra creua les dades i les complementa amb informació rellevant de caràcter històric, social i legal per oferir una visió de conjunt.

L'equip investigador participà en el XIV Congrés d'Història de Barcelona: «Ciutats, monarquia i formacions estatals, 1249-1812», que tingué lloc a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, del 25 al 27 de novembre, i inclogué les comunicacions de Núria Florensa, «L'augment del Consell de Cent: els homes que van esperar la revolució de 1640», i Eduard Martí, «Quan la unió fa la força. El braç

militar, el Consell de Cent i la defensa de Barcelona, 1684-1714», i la conferència de Miquel Pérez Latre, «La ciutat de Barcelona en el govern de Catalunya, 1653-1602».

Recerca arqueològica de la ciutat romana de Iesso (Guissona)

Director: Josep Guitart i Duran

El programa de recerca es desenvolupa en el marc de col·laboració del Patronat d'Arqueologia de Guissona, del qual l'IEC és membre fundador des de la seva creació el 1995, i, conjuntament amb l'Ajuntament de Guissona, un dels principals impulsors institucionals. Els objectius generals se centren en l'estudi arqueològic de la ciutat romana de *Iesso* i el seu territori, així com en la potenciació de la difusió i la socialització de coneixements que la recerca genera.

Durant el curs 2015-2016, han prosseguit les excavacions i l'estudi de resultats al Parc Arqueològic de Guissona i al jaciment de Puig Castellar de Biosca, així com el seguiment de les excavacions preventives a la resta del jaciment de *Iesso*. La campanya d'excavació d'enguany es programà per al mes de juliol i coincidí, com és habitual, amb la desena edició del «Curs d'Arqueologia de Guissona. Ciutat romana de *Iesso*».

El Museu de Guissona ha desenvolupat una intensa activitat de difusió i

promoció del jaciment i de la recerca que s'hi porta a terme. Ha continuat oferint una extensa proposta didàctica per a grups escolars i les visites guiades pel poble i el jaciment, que han assolit els 8.500 visitants, però també ha organitzat altres activitats per a donar a conèixer i apropar el jaciment al gran públic. Així mateix, s'ha renovat la imatge corporativa del jaciment, que s'ha concretat amb l'actualització del material promocional del jaciment (l'elaboració de nous quadriptic informatius i la creació d'una col·lecció de punts de llibre, que s'ha distribuït per les principals llibreries, biblioteques i oficines de turisme de l'entorn) i l'estrena d'un nou logotip del Parc i el Museu de Guissona, escollit a partir de l'organització d'un concurs de doble vessant, professional i popular.

Quant a les tasques de la planimetria arqueològica de *Iesso*, s'ha acabat la recopilació de memòries arqueològiques i de publicacions sobre les excavacions fetes a la Guissona romana, iniciades a mitjan anys setanta, i s'ha introduït tota aquesta informació a una base de dades. S'ha realitzat una primera organització de les dades arqueològiques, amb la unificació de les diverses intervencions realitzades en un mateix espai en una sola entrada de la base. Aquesta serà la gènesi de la fitxa que s'inclourà de cada unitat arqueològica en la publicació de la futura planimetria. Igualment, s'ha fixat el disseny de l'arquitectura de la geobase de

dades que s'encarregarà del funcionament del SIG que gestionarà la planimetria de *Iesso*. El disseny d'aquesta geobase s'ha encarregat al Laboratori d'Informació Geogràfica i Teledetecció (LIGIT) de la UAB. En darrer lloc, s'ha dut a terme la simplificació de les planimetries arqueològiques originals en CAD, que s'estan adaptant del pedra a pedra a polígons. Aquest procés servirà, alhora, per a tancar la interpretació de fases de determinades intervencions i millorar la lectura global per èpoques de la *Iesso* romana.

Tabula Imperii Romani - Forma Orbis Romani (TIR-FOR)

Director: Josep Guitart i Duran

Des del 2014, l'IEC ha assumit, a proposta de la Unió Acadèmica Internacional, la coordinació internacional d'aquest projecte i ha encomanat aquesta tasca a la Comissió de l'IEC per a la TIR-FOR, presidida per Josep Guitart, que també presideix la Comissió Internacional del projecte, i formada per Marta Prevosti (secretària científica), Ferran Arasa, Antoni González Sanmartí, Ada Cortés, Núria Romaní, Pau de Soto i Núria Padrós.

La reunió de la Comissió Internacional del projecte TIR-FOR, que es fa cada dos anys, va tenir lloc a Barcelona, a l'IEC, els dies 12 i 13 de maig de 2016. L'objectiu fou impulsar el projecte del gran mapa de l'Imperi romà, que, des dels anys

vint del segle XX fins ara, diferents països han anat publicant en paper. La utilització de la tecnologia digital i les potencialitats dels sistemes d'informació geogràfica han portat la Comissió a plantejar un nou desenvolupament, que consisteix en la digitalització de la informació fonamental sobre els jaciments i la documentació cartogràfica de tot el món romà en una gran base de dades realitzada sota criteris unificats i amb visibilitat en un portal digital únic, d'accés obert. El sistema, que permetrà la visualització de les dades en mapes amb diferents bases (Google Maps, AWMC, DARE), té la finalitat de crear un gran mapa interactiu, amb informació i enllaços addicionals. Es treballarà la connexió dels jaciments amb altres recursos informàtics (com Pelagios, GAP, ORBIS o Europeana) i la dotació d'informació addicional, com fotografies, vídeos, enllaços a webs de museus, informació de jaciments visitables, etc. Es pretén crear una eina informàtica d'alt valor per a la investigació i la divulgació. En la reunió van assistir els membres d'Itàlia, Bèlgica, França, Romania, Hongria, Bulgària, Polònia i Grècia, i els representants d'Àustria i Turquia com a observadors. Es va avançar en els acords i el coneixement del projecte de digitalització de la TIR, per al qual, des de l'IEC, s'ha preparat una base de dades en línia, amb què es pot treballar des de tots els països.

El projecte TIR-FOR, d'altra banda, fou presentat a la Tribuna d'Arqueo-

logia 2015-2016, que tingué lloc al Palau Marc, a Barcelona, el 8 de juny de 2016. Els conferenciants van ser Josep Guitart, director del projecte, i Marta Prevosti i Pau de Soto, col·laboradors. Joandomènec Ros, president de l'IEC, moderà l'acte. El projecte està cristal·litzant en una prova pilot des de Catalunya en col·laboració amb els equips dels altres països participants en el projecte. Al mateix temps que s'afina la metodologia comuna, es proposa dotar els jaciments i monuments arqueològics de Catalunya d'un valor afegit que els cohesioni, que en permeti una entesa més profunda i que els faci més visibles i atractius, tot englobant-los dins d'una «xarxa de ciutats romanes intel·ligents», amb base al mapa interactiu de la TIR.

Altres projectes de recerca de l'SHA:

Corpus Antiquitatum

Americanensium

Directora: Victòria Solanilla Demestre

Ponent: Josep Guitart i Duran

Corpus International des Timbres

Amphoriques

Director: Cèsar Carreras i Monfort

Ponent: Josep Guitart i Duran

La justícia a la Catalunya medieval

Directors: Josep Maria Salrach i Marés

Tomàs de Montagut

Estragués

**Preparació de l'edició crítica
de l'epistolari de Ferran Soldevila**

Directors: Antoni Simon i Tarrés
Enric Pujol i Casademont

**Preparació de l'edició crítica
de la traducció catalana del *Breviari
d'amor***

Director: Josep Massot i Muntaner

**Repertori d'autobiografies, dietaris
i epistolaris**

Director: Albert Balcells i González

Secció de Ciències Biològiques

Anàlisi històrica dels efectes de la sequera als boscos dels Països Catalans

Director: Francisco Lloret Maya

Ponent: Jaume Terradas i Serra

Col·laboren en el projecte Josep M. Espelta Morral, Jordi Martínez Vilalta i Joan Pino Vilalta, del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF).

El primer objectiu del projecte, que és la identificació i la sistematització de les fonts sobre els efectes històrics de la sequera als boscos dels Països Catalans, s'ha assolit al llarg del 2015 amb la prospecció de deu arxius històrics. El 30 de novembre de 2015 es dugué a terme un seminari titulat *Anàlisi històrica de la gestió forestal en els boscos de Catalunya i la seva relació amb els períodes de sequera*, organitzat per l'IEC i la Societat Catalana de Biologia. Es preparà l'informe intern *Anàlisi històrica dels efectes de la sequera als boscos dels Països Catalans. Bloc 1- Prospecció i identificació de les fonts històriques*, a càrrec de Raquel Cunill, Francisco Lloret, Josep M. Espelta, Jordi Martínez Vilalta, Joan Pino i Jaume Terradas.

Durant l'any 2016 s'ha treballat sobretot en la realització del segon objectiu, centrat en l'anàlisi quantitativa de les tendències temporals en els efectes de la sequera sobre els boscos en àrees geogrà-

fiques específiques. Resta per analitzar estadísticament aquesta informació i relacionar-la amb les dades climàtiques disponibles.

Concretament, s'han buidat i analitzat dades dels expedients d'explotació forestal dels boscos privats de la demarcació de Girona, custodiats a l'Arxiu Històric de Girona (AHG) per la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Girona. Aquestes dades corresponen al període 1942-1984, del qual sabem que els anys 1944, 1950 i 1953 s'iniciaren sengles períodes de sequera —que l'any 1950 la sequera afectà tota la península Ibèrica i que el 1973 es produí una sequera extrema, sobretot per manca de pluges a la zona pirinenca i prepirinenca. La documentació consultada ofereix informació sobre els camps següents: finca, àrea d'explotació, volum, espècie, aplicació (fusta, llenya, suro, embalatge, dogues) i mètode (tallada arreu, aclarida). Els municipis estudiats s'han seleccionat en funció del nombre d'expedients disponibles i de la integritat de la sèrie temporal, així com de la superfície arbrada i els tipus de vegetació dominants, procurant que el mostreig abastés el màxim gradient bioclimàtic. Els municipis prospectats han estat Santa Cristina d'Aro, Bescanó, Viladrau, Santa Pau i Sant Joan de les Abadesses. Altres municipis d'interès són Maçanet de Cabrenys, Cruïlles (Cruïlles,

Monells i Sant Sadurní), la Jonquera, Santa Coloma de Farners i Arbúcies.

La bases de dades resultant de la prospecció consta de 8.779 registres (Besanó: 1.940; Santa Cristina d'Aro: 1.373; Sant Joan de les Abadesses: 1.723; Santa Pau: 2.287; Viladrau: 1.456). Les anàlisis preliminars indiquen un pic del nombre d'expedients —presumiblement relacionat amb l'activitat d'explotació forestal— en el període 1955-1965 i una davallada important els anys 1975-1980. Per poder obtenir estimacions del volum de fusta i llenya extrets, s'ha analitzat la correspondència entre les diferents unitats emprades. A continuació, es treballarà en la fase d'incloure les dades dels topogràfics amb vista a poder realitzar un estudi estadístic acurat. Amb la col·laboració de Teresa Cervera, del Centre de la Propietat Forestal, també s'ha recopilat informació d'aprofitaments forestals dels boscos públics i privats del conjunt de Catalunya del període 1940-2010 (font: INE, IDES-CAT), la qual s'ha classificat per fusta i llenya, i per províncies.

Distribució de *Galemys pyrenaicus* a Catalunya: possibles variacions després de quinze anys

Director: Joaquim Gosálbez
i Noguera

L'objectiu principal és actualitzar la distribució de l'almesquera (*Galemys pyre-*

naicus) a Catalunya. La distribució d'aquesta espècie es va establir amb un grau elevat de precisió l'any 2000, a partir de la prospecció d'indícis en 409 trams fluvials. En els darrers temps, els hàbitats en què viu han experimentat canvis notables i hi ha evidències de regressió forta i extinció en zones on fa quinze anys era molt corrent. Per poder fer comparables els resultats del 2000 amb els d'aquest projecte, s'han començat a prospectar els mateixos trams de l'any 2000, aplicant-hi la mateixa metodologia, a fi de comparar els resultats obtinguts i avaluar la tendència de l'espècie en el període 2000-2017.

En cada tram es recorren entre 200 i 300 metres i s'hi busquen excrements d'almesquera. La prospecció es fa com a mínim cinc dies després de pluges fortes, perquè un increment del cabal pot rentar els excrements. En general, es considera que les condicions de prospecció són acceptables si es detecten excrements de musaranyes d'aigua (*Neomys*), que són més abundants i fàcils de localitzar, però poden ser igualment rentades per les pluges i els increments de cabal. La identificació es fa sobretot per la morfologia d'excrements típics, tot i que en casos particulars d'excrements dubtosos d'interès especial també s'ha recorregut a una identificació genètica.

S'han prospectat un total de 175 trams: l'any 2015 es van prospectar 67 trams (52 a la conca del Ter, 4 a la conca del Llobregat i 11 a la conca del Segre) i

l'any 2016 s'han prospectat 108 trams (tots a la conca del Segre). S'ha centrat l'esforç en les conques del Ter i del Segre perquè l'any 2000 eren les que presentaven les poblacions d'almesquera més fragmentades i potencialment vulnerables. La conca de la Noguera Pallaresa, que és la principal àrea catalana de l'almesquera, ja va ser objecte d'una prospecció parcial però força extensa els anys 2013 i 2014. La prospecció limitada a la conca del Llobregat —en la qual no es va detectar l'espècie l'any 2000— tenia per objectiu descobrir eventuais noves colonitzacions per via terrestre. Tot i que resten pendents sectors de la Noguera Pallaresa i de tot l'Aran, les revisions dels darrers anys ja permeten obtenir una primera imatge actualitzada de la situació de l'almesquera. Els anys 2015 i 2016 s'ha detectat menys l'almesquera que l'any 2000 a les conques del Ter i del Segre. Aquests resultats, afegits a les extincions i rarefaccions locals constatades abans al Pallars, suggereixen que l'espècie està en regressió a Catalunya en el període 2000-2016. Tot i que una part dels resultats negatius podria ser deguda a unes condicions de prospecció no òptimes o a situacions conjunturals, els canvis de freqüència observats sembla que poden reflectir una regressió real de l'espècie, ja que la disminució dels trams positius és bastant general en cursos fluvials molt apartats i sotmesos a condicions diferents. Cal tenir en compte que en els trams en

què no s'ha retrobat almesquera sí que s'hi ha detectat gairebé sempre musaranya d'aigua, de manera que les condicions de prospecció eren més o menys acceptables i potencialment també s'hi podria haver trobat almesquera. Tot i que encara no es pot assegurar que s'hagin produït extincions locals, els resultats sí que suggereixen almenys una disminució de l'abundància de l'espècie, que faria més improbable detectar-la amb mostres poc intensius. Si efectivament s'ha produït una regressió de l'almesquera a les conques del Ter i del Segre (i, probablement, al conjunt de Catalunya), les causes resten pendents de determinar. Tot i que es coneixen afeccions particulars en determinats rius en el període 2000-2015, les situacions particulars són molt diverses i no es coneix cap factor que hagi pogut incidir en totes les subpoblacions.

Els sistemes naturals del delta del Llobregat

Director: Joan Pino i Vilalta
Ponent: Joaquim Gosálbez
i Noguera

Aquest programa, iniciat el 2012, ha sintetitzat la informació relativa als sistemes naturals del delta del Llobregat. Aquesta informació s'editarà en una obra que segueixi els formats de treballs de sistemes naturals publicats anteriorment per la Institució Catalana d'Història Na-

tural. El cas del delta del Llobregat és especialment rellevant: hi perviu un conjunt d'organismes i sistemes naturals interessant i amenaçat per la proximitat amb la conurbació de Barcelona i amb els principals sistemes de comunicació i transport. D'altra banda, malgrat que és un espai relativament conegut, faltava una visió de conjunt que integrés la informació disponible fins al moment i que n'identifiqués les mancances, amb l'objectiu d'oferir la visió de conjunt que reclamen els gestors del territori. L'estudi conclou la trilogia de volums dedicats als principals sistemes humits del litoral de Catalunya, juntament amb el del delta de l'Ebre (1977) i el dels aiguamolls de l'Empordà (1994). El programa s'ha basat en els objectius de: recopilar la informació disponible prèviament sobre els diversos grups d'organismes i sistemes naturals del delta del Llobregat; prospectar específicament alguns grups d'organismes especialment poc coneguts; posar a punt una base de dades de la biodiversitat del delta del Llobregat accessible per al món acadèmic, el públic naturalista i els gestors del territori, i sintetitzar aquesta informació en forma del volum específic *Els sistemes naturals del delta del Llobregat*, dins la sèrie «Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural», el qual es publicarà a final de 2016.

Cal esmentar que el programa de recerca ha produït un resultat no previst inicialment: es tracta de l'*Atles de les plan-*

tes vasculares del delta del Llobregat, acabat i a punt per a la seva publicació en cas de trobar finançament. La realització d'aquest atles s'ha considerat imprescindible per a obtenir la informació de base per a fer el capítol de flora vascular d'*Els sistemes naturals del delta del Llobregat*.

Flora i cartografia de les plantes, els fongs i la vegetació

Aquest programa de recerca consta de tres subprogrames: «Flora i cartografia de briòfits», «Biodiversitat dels fongs i líquens dels Països Catalans» i «Flora i cartografia de les plantes vasculares».

Flora i cartografia de briòfits

Directores: Montserrat Brugués
i Domènech

Rosa M. Cros i Matas

Ponent: Josep Peñuelas i Reixach

El treball ha consistit a dur a terme millores a l'aplicació *Cartografia de briòfits. Península Ibèrica i illes Balears* (<http://briofits.iec.cat>) i en l'entrada de dades per a fer possible la visualització d'unes 350 espècies de briòfits.

S'han preparat les dades corresponents a cinquanta espècies de briòfits, tal com estava previst. Per a la preparació d'aquestes dades ha calgut recopilar i revisar tot el material d'herbari corresponent a citacions de la península Ibèrica i

de les illes Balears. Actualment, per cada punt que apareix al mapa només se'n visualitzen les coordenades geogràfiques, encara que a la base de dades hi ha més informació (municipi, localitat, recol·lector, any de recol·lecció, herbari, citació bibliogràfica i observacions) a la qual es podrà accedir en un futur.

S'ha elaborat una fitxa per a cada espècie en què consten les sinonímies, l'ecologia, la distribució, el grau d'amenaça i, si escau, les observacions, així com unes il·lustracions significatives per al seu reconeixement, i s'han actualitzat els mapes. També s'han actualitzat el tesaurus d'espècies i el bibliogràfic, fet que implica posar al dia els catàlegs de moltes i hepàtiques de la península Ibèrica i de les illes Balears. Tot aquest treball ha fet possible la visualització dels mapes actualitzats de 400 espècies de briòfits, que representen un total de 12.710 citacions.

Biodiversitat dels fongs i líquens dels Països Catalans

Directors: Xavier Llimona i Pagès
Claude Roux

L'equip està integrat, des del gener de 2015, pels col·laboradors següents:

— Mercedes Barbero i Castro, Antonio Gómez-Bolea, Enric Gràcia i Barba, Néstor Hladun i Simón, Esteve Llop i Vallverdú i Pere Navarro-Rosinés (Universitat de Barcelona);

— Joaquim Carbó i Pericay, Carlos Cortés i Moragrega, Narcís Macau i Roig, Joan Montón i Martínez, Miquel Àngel Pérez-de-Gregorio i Capella, Jordi Rius, August Rocabruna i Lllavanera, Manuel Tabarés i Lllavanera, Àngel Torrent, Josep M. Vidal i Frigola i Jordi Vila i Garcia (Societat Catalana de Micologia);

— Andreu Cera Rull (estudiant de màster), Samantha Fernández-Brime, Ester Gaya Bellés, Mireia Giralt i Esteve (URV), Eloi Llenas Rofes (col·laborador d'Enric Gràcia), Diana Muñoz i Pérez (IBB) i Miquel Oltra (Universitat d'Alcalá de Henares i Societat Micològica Valenciana).

Els objectius del projecte són la realització d'inventaris micològics de les contrades occidentals, meridionals i litorals de Catalunya, i de les comunitats vegetals subalpines i alpines; les revisions de grups taxonòmics, especialment sobre els gèneres més problemàtics o els menys estudiats, i el registre de les citacions al Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya (BDBC). El 2016, el BDBC ha afegit una nova opció de cerca: «Distribució potencial (MaxEnt)», que permet modelar la distribució geogràfica de les espècies. Usant l'algorisme de màxima entropia juntament amb les dades de distribució presents al BDBC i les capes climàtiques de Catalunya, es pot determinar la distribució potencial per a una espècie concreta a Catalunya.

D'altra banda, s'han afegit cinquanta monografies amb iconografia a la

publicació anual *Bolets de Catalunya*, que ha esdevingut de referència internacional. Cal destacar les aportacions a la micologia (fongs i líquens) del massís i dunes del Montgrí i de l'Alta Garrotxa. L'estudi del gènere *Entoloma* i de gèneres afins ha continuat amb l'obtenció de més d'un centenar de noves seqüències del DNA, que s'estan estudiant. El treball del grup de recerca va sovint més enllà dels límits dels Països Catalans. Dues membres del grup (Gaya i Fernández-Brime), que ara són a l'estranger, han publicat treballs de filogènia i evolució de gran impacte.

En el camp dels mixomicets, destaquem un extens treball amb moltes dades sobre els Països Catalans. S'ha treballat intensament en l'elaboració estadística i l'ordenació dels gairebé 200 inventaris disponibles, corresponents a 15 parcel·les de la comunitat d'estepes (*Cistion*), des del cap de Creus fins al Baix Camp. Es tracta de matrius de 10 a 25 columnes (inventaris) i fins a 180 files (espècies de fongs). S'ha treballat en l'assaig de diverses metodologies per a treure el màxim d'informació, tant de les comunitats (fitocenologia) com de la fenologia dels fongs (canvis en l'aparició de fructificacions), un camp molt poc conegut a les comunitats mediterrànies. També s'han obtingut imatges digitals de material fresc, en el seu hàbitat, pensant en la propera fase d'aquest projecte, més orientada a la visibilitat a la pàgina web de l'IEC.

Flora i cartografia de les plantes vasculares

Director: Xavier Font i Castell
Ponent: Jaume Terradas i Serra

S'ha actualitzat el portal web sobre la cartografia de les plantes vasculares als Països Catalans (ORCA), amb 123.591 noves observacions florístiques, referents al volum 17 de l'*Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*, dades que corresponen a 206 tàxons compresos entre *Potamogeton densus* (2.892) i *Borderea pyrenaica* (3.049). Pel que fa al volum 18 —que recull tots els tàxons de les famílies *Cyperaceae* i *Juncaceae*—, s'han introduït les dades bibliogràfiques i s'han començat a rebre i a informatitzar les aportacions inèdites (prop d'un centenar) dels membres consultors d'ORCA.

El 18 de novembre de 2015 sortí publicat el llibre de Josep E. Oltra i Antoni Conca titulat *Plantes vasculares del quadrat UTM 30S YJ21, Benigànim*, amb l'edició a cura de Josep Vigo i Bonada, al número 19 de la col·lecció «ORCA: Catàlegs Florístics Locals».

Indicadors de l'estat ambiental del mar catalano-balear (interdisciplinari amb la SECCT)

Director: Miquel Canals i Artigas

El grup investigador està format pels membres de l'IEC Damià Barceló, Marta

Estrada i Joan Grimalt, i pels col·laboradors Enric Ballesteros, del CEAB-CSIC; Joan Batista Company, de l'ICM-CSIC, i Àlex Aguilar, Rut Pedrosa, Anna Sànchez-Vidal i Xavier Tubau, de la UB. Aquest curs s'han incorporat a l'equip els doctorands Aitor Rumín i William O. P. de Haan, del Departament de Dinàmica de la Terra i de l'Oceà de la UB.

Després d'una primera etapa de disseny de la metodologia i els procediments concrets de treball, s'ha dut a terme una recopilació d'informació per a poder elaborar un inventari de publicacions, informes i altres documents rellevants. Per facilitar aquesta tasca, s'ha creat una plataforma de treball virtual amb Trello. La plataforma Trello ha agilitzat la col·laboració i ha potenciat l'intercanvi d'informació i documents. Paral·lelament s'ha dut a terme una anàlisi de la documentació recopilada i s'ha classificat, per exemple, segons el tipus d'entrades emprades (batimetria de multiflex; dades analítiques de mostres de sediment, aigua o organismes; imatges de vídeo i fotografia *in situ*, etc.). També s'han dut a terme intercanvis amb els membres de l'equip de recerca sobre els diferents objectius específics de la recerca, així com sessions de coordinació i discussió amb els col·laboradors externs, una de les tasques principals dels quals ha estat l'elaboració de mapes il·lustratius sobre les dades disponibles en format SIG.

Al llarg del curs, els membres de l'equip investigador han pronunciat di-

verses conferències i presentacions, entre les quals destaquen les següents:

Miquel Canals, Anna Sànchez-Vidal i Xavier Tubau impartiren la presentació oral «Anthropogenic impacts on deep submarine canyons of the NW Mediterranean and the Black Sea», a la Scientific Conference Integrated Marine Research in the Mediterranean and the Black Sea (Brussel·les), del 7 al 9 de desembre de 2015.

Miquel Canals participà en la jornada *La governança i la gestió integrada del litoral a Catalunya. Reptes tècnics i normatius*, a l'IEC, el dia 4 de desembre de 2015, i també en el PERSEUS Final Stakeholders Meeting: «Policy-oriented marine research in the Southern European Seas: Lessons learned and the way ahead», que tingué lloc al Parlament Europeu (Brussel·les), el 10 de desembre de 2015.

Anna Sànchez-Vidal participà en el curs «Els ecosistemes bentònics: diversitat i amenaces», organitzat per la Fundació per la Conservació i Recuperació d'Animals Marins (CRAM), amb la ponència «Amenaces IV: Contaminació marina. La Mediterrània, una mar de plàstics». La sessió tingué lloc al Prat de Llobregat, els dies 24 i 25 d'octubre de 2015. També pronuncia la ponència «La Mediterrània, un mar de plàstics», en les Jornades de Santa Llúcia: «Els residus de les ciutats», organitzades per l'IEC i la Societat Catalana de Biologia, el 14 de desembre de 2015.

Miquel Canals i Joan Grimalt coordinaren «La petja humana en la immensitat de l'oceà» en la XVI Trobada de Professors de Ciències de la Terra i del Medi Ambient de Batxillerat, al Cosmo-Caixa (Barcelona), el 28 de gener de 2016.

Miquel Canals fou membre del Comitè Organitzador, del Comitè Científic, i president del V Simposio Internacional de Ciències del Mar, a Alacant, del 20 al 22 de juliol. Vetllà perquè el simposi inclogués sessions dedicades a la temàtica del projecte; ho van ser les sessions 1 i 2 («Salut dels ecosistemes marins: contaminació i canvis en la biodiversitat») i la sessió 8 («Governança dels oceans, conservació i gestió dels recursos vius i ecològics»).

Millora de la presència de la llengua catalana dins de recopilacions internacionals de noms de plantes.

Vocabulari multilingüe de noms de plantes

Directors: Mercè Durfort i Coll
Eduard Parés i Español

El treball de base són 475 tàxons dels gèneres *Castanea*, *Quercus*, *Salix*, *Abies*, *Picea*. Inclou noms científics, sinònims i autors (1.400); noms catalans (725); noms en altres llengües (6.300). Tots els noms implicats són més de 12.000.

Es continua treballant en l'edició de resultats; el resultat final pretès (amb

la incorporació de la llengua catalana) seria el que es pot veure referent a tàxons treballats anteriorment, a la *Multilingual Multiscripted Plant Name Database* (MMPND): *Castanea*, *Araucaria*, *Chamaecyparis*, *Cupressus*, *Juniperus* i *Pinus*.

S'hi han incorporat també els noms en català als gèneres de coníferes següents: *Actinostrobus*, 3 tàxons; *Athrotaxis*, 3; *Austrocedrus*, 1; *Calocedrus*, 4; *Cryptomeria*, 2; *Cunninghamia*, 2; *Cuprocyparis*, 3; *Diselma*, 1; *Fitzroya*, 1; *Fokienia*, 1; *Glyptostrobus*, 1; *Metasequoia*, 1; *Microbiota*, 1; *Neocallitropsis*, 1; *Papuacedrus*, 2; *Pilgerodendron*, 1; *Sequoia*, 1; *Sequoiadendron*, 2; *Taiwania*, 2; *Taxodium*, 3; *Tetraclinis*, 1; *Thuja*, 5; *Thujopsis*, 4; *Widdringtonia*, 4; *Xanthocyparis*, 3.

És interessant conèixer que, des de Germplasm Resources Information Network (GRIN), es pot enllaçar cada tàxon amb MMPND, que actua com a mirall en l'apartat: «Common names > see MMPND for additional names in foreign scripts», i s'arriba als noms en català que s'hagin incorporat.

Vitis Catalana

Director: Josep M. Puiggròs i Jové

Aquest projecte està liderat pel Centre de Documentació Vinseum (CDV) i emmarcat en el Grup de Recerca de les Varietats Autòctones i Tradicionals de la Vinya

(GREVA) de l'àrea dels països de llengua i cultura catalanes. Aquest grup està impulsat per Vinseum Museu de les Cultures del Vi de Catalunya i la Secció de Viticultura i Enologia de la Institució Catalana d'Estudis Agraris, de l'IEC, amb l'aval de la Secció de Ciències Biològiques.

Vitis Catalana és una eina en línia que recull informació lexicogràfica i descriptiva de les varietats de vinya presents als territoris de cultura catalana al llarg dels segles, amb l'objectiu de contribuir a la recerca i difusió de la viticultura catalana. El treball es fonamenta en el buidatge de documents escrits i en la recerca

feta pel GREVA, els resultats de la qual es reflecteixen a l'espai web.

Altres projectes de recerca de la SECCB

Anàlisi dels aspectes socials dels fons d'arxiu de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona en el període 1770-1850

Director: Jacint Corbella i Corbella

Aplicacions de la radiació de sincrotró en biomedicina

Directora: M. Teresa Estrach i Panella

Cent anys de matemàtiques a l'Institut d'Estudis Catalans (1911-2011)

Directors: Manuel Castellet i Solanas
Antoni Roca Rosell

El projecte s'ha plantejat en dos nivells: d'una banda, la creació d'una base de dades de les activitats de l'Institut d'Estudis Catalans en relació amb les matemàtiques i, de l'altra, la promoció de l'estudi i la reflexió tant en termes historiogràfics com de comunitat investigadora. Els fons que s'han estudiat són:

— Arxiu de la Secció de Ciències (complementat amb l'arxiu de la Diputació de Barcelona): buidatge de 186 actes (IEC) i 230 documents (DIBA), principalment dels Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi (1915-1923).

— El fons i l'arxiu de la Societat Catalana de Matemàtiques (hereva de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques): 343 persones, 513 publicacions, 49 concursos organitzats i 40 congressos i trobades.

— El fons i l'arxiu de la Fundació Ferran Sunyer i Balaguer.

— El fons i l'arxiu del Centre de Recerca Matemàtica: 3.225 investigadors, 1.491 publicacions, 4.878 conferències i seminaris, 87 grups de recerca i 291 congressos i trobades.

El 25 de febrer de 2016 tingué lloc a l'IEC la jornada *Cent anys de matemàtiques a l'IEC*, en la qual els directors del projecte i els ponents Amadeu Delshams, Joan de Solà-Morales i Emma Sallent del Colombo presentaren els resultats i el web, que dona visibilitat als elements que formen la història de les matemàtiques a l'IEC entre el 1911 i el 2011, les principals fites i esdeveniments, els personatges i institucions involucrats, el procés institucional al voltant de les matemàtiques generades i/o difoses per l'IEC, i els resultats pedagògics, científics, tècnics i socials assolits. L'acte fou organitzat conjuntament per la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, la Societat Catalana de Matemàtiques, la Fundació Ferran Sunyer i Balaguer i el Centre de Recerca Matemàtica.

Història de la matemàtica, resultats, contextos i textos. Grècia I, II i III

Directora: Pilar Bayer i Isant

Col·laboren en el projecte Josep Pla i Carrera i Margarida Bassols Puig, de la Universitat de Barcelona. L'objectiu del projecte és la redacció d'una història de la matemàtica grega en quatre volums, cadascun dels quals constarà de dues parts: un corpus històric i les traduccions al català de textos grecs que constitueixen

la base del corpus. El primer volum cobreix el període que va de Tales i Pitàgores a Plató i Aristòtil, i conté quatre capítols amb una contextualització històrica i filosòfica de l'època i tres apèndixs amb les traduccions de més d'un centenar de textos, els més extensos dels quals són el *Tractat de les lúnules*, d'Hipòcrates de Quios, i el text aritmètic contingut en *La república* de Plató. El segon volum contindrà una adaptació anotada i comentada dels *Elements* d'Euclides. El tercer volum cobrirà la matemàtica grega del segle III aC amb textos d'Euclides, d'Apol·loni, d'Arquímedes, d'Eratòstenes i d'Aristarc de Samos. El quart volum cobrirà la resta de la matemàtica grega fins a la fi del segon període de l'Escola d'Alexandria (segle IV dC), amb la mort d'Hipàtia. La part principal de les traduccions constarà de l'*Aritmètica* de Diofant.

Les activitats realitzades al llarg del curs 2015-2016 han estat tres:

1. Traducció comentada i anotada dels llibres I, II, III, IV, V i VI dels *Elements* d'Euclides, que constitueixen el volum *Grècia II: a*).

2. Dues primeres correccions lingüístiques del text *Grècia II: a*).

3. Traducció comentada i anotada dels Llibres VII, VIII, IX, X, XI, XII i XIII dels *Elements*, que constitueixen el volum *Grècia II: b*).

El juliol del 2016, l'IEC ha publicat les obres *Història de la matemàtica. Egipte i Mesopotàmia: resultats, textos i*

contextos i *Història de la matemàtica. Grècia I (de Tales i Pitàgores a Plató i Aristòtil): resultats, textos i contextos*, de Josep Pla i Carrera.

La millora de les condicions d'habitabilitat i la reducció de la demanda energètica en grans conjunts residencials de l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Director: Pere Joan Ravetllat Mira
 Ponent: Joan Antoni Solans
 i Huguet

S'ha procedit a ampliar els coneixements de les intervencions realitzades en els grans conjunts de l'Àrea Metropolitana de Barcelona en el context de l'evolució de les polítiques en un marc europeu. En paral·lel s'ha treballat en l'elaboració d'una base de dades històriques i actuals molt àmplia que permet tenir coneixement de l'evolució sociodemogràfica, socioeconòmica i socioespacial de la totalitat de casos preseleccionats de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (20 casos). Per mitjà del tractament i l'anàlisi d'aquesta base de dades, es disposa d'una eina comparativa adequada i prou fiable per a concloure amb la selecció d'una mostra que s'estableix com a estratègica i representativa de la casuística abundant i complexa.

En el transcurs del 2016, la recerca s'ha centrat en sis casos: Ciutat Meridiana (Barcelona, 1965), Sant Roc (Ba-

dalona, 1963-1965), sud-oest del Besòs (Barcelona, 1959-1967), Sant Ildefons (Cornellà de Llobregat, 1959-1967), Can Franquesa (Santa Coloma de Gramenet, 1966) i les Oliveres (Santa Coloma de Gramenet, 1966).

Les activitats dutes a terme han estat les següents:

— Caracterització qualitativa (treball de camp) dels casos d'estudi tant des d'un punt de vista contextual com tecnològic.

— Redacció de conclusions analítiques d'acord amb les observacions resultants de l'encreuament de la primera caracterització objectiva (fase de l'estudi corresponent al 2015), fonamentada en l'anàlisi de bases estadístiques, i de la caracterització qualitativa, que es fonamenta en l'estudi qualitatiu sobre el terreny de cadascun dels emplaçaments.

— Confecció propositiva d'un catàleg d'estratègies de millora, amb especial atenció a les millores d'habitabilitat i eficiència energètica de l'habitatge, amb l'objectiu de perfeccionar així l'habitabilitat del conjunt. Es defineixen múltiples solucions arquetípiques i s'estableixen escenaris a partir de la combinatòria d'aquestes solucions aplicades en cadascun dels contextos d'estudi. L'aproximació de l'estudi és integral i multiescalar: a escala urbana, escala de l'habitatge i escala de l'edifici, i d'acord amb criteris de millora integral de diversos aspectes, si bé aquests es detallen i tracten també separatament.

— Elaboració d'un corpus científic de conclusió de l'estudi de recerca corresponent a la fase realitzada durant el transcurs de 2016.

— Difusió de la metodologia i els resultats obtinguts, tant en l'àmbit català com europeu, amb la publicació científica en revistes indexades i la participació en congressos internacionals. Es participà, per exemple, en el IX Congreso Nacional y I Congreso Internacional Hispanoamericano de Historia de la Construcción, que tingué lloc a Segòvia, del 13 al 17 d'octubre de 2015. La conferència inaugural, «Formas de intervención en grandes conjuntos residenciales», va ser pronunciada per Cèsar Díaz, de la Universitat Politècnica de Catalunya i membre de l'equip investigador (Publicació: DÍAZ, C.; CORNADÓ, C.; VIMA, S. «El uso del hormigón armado en los sistemas estructurales de los edificios residenciales modernos del Área Metropolitana de Barcelona», a *Actas del IX Congreso Nacional y I Congreso Internacional Hispanoamericano de Historia de la Construcción*, vol. 1, Segòvia, 2015, p. 531-540).

La investigació ha mantingut l'abast multiescalar i ha tractat, de manera interdependent però concreta, les tres escales: urbana, habitatge i edifici. Aquest fet ha aportat una complexitat que permetrà extrapolar el protocol d'anàlisi i confeccionar pautes de millora a altres grans conjunts residencials moderns en l'àmbit català i, fins i tot, europeu. Sobre aquesta base, es

potència que els models de millora que es desprenguin de l'estudi puguin tenir un impacte que transcendeixi els casos de la mostra i siguin aplicables a la globalitat de conjunts de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i, per extensió, a tots aquells que, aplicada la metodologia, s'hi assimilïn quant a característiques sociodemogràfiques, socioeconòmiques i socioespacials. Com a conclusió de la fase de l'estudi actual, es disposa d'un catàleg de pautes d'actuació i solucions tipus prou ampli, tant pel que fa a l'escala urbana com a l'escala d'habitatge, així com una aproximació a la combinatòria de solucions i elaboració de possibles escenaris a escala d'edifici.

Portal CiT. Edició, publicació i difusió en línia de terminologia de ciències i tecnologia

Director: Salvador Alegret i Sanromà

Gold Book, llibre daurat de la IUPAC

Dins la col·lecció d'obres de nomenclatura química de la IUPAC en català, que des de fa anys porta a terme l'IEC, s'han iniciat els treballs de traducció al català del *Compendium of Chemical Terminology*, conegut com a *Gold Book*, un compendi de terminologia química que recull més de 6.000 termes de les diferents branques de la química. Per a poder començar a gestionar la traducció, es va haver d'adaptar la base de dades del programa CiT i cercar l'equip de traduc-

ció, format per vint col·laboradors. S'ha creat un fòrum de discussió per a resoldre dubtes en la traducció i fer suggeriments.

Vocabulari de microbiologia, a cura de David Miñana

El *Vocabulari de microbiologia* és una obra que, si bé intenta recollir els termes generals de l'àrea d'especialitat, no perd de vista els més específics i actuals, ja que pretén ser una eina útil tant en l'àmbit docent (universitari) com en l'àmbit lingüístic (sobretot en el món de la traducció i correcció), ateses les mancances de les fonts catalanes actuals en aquest àmbit. Durant el curs 2015-2016, s'ha adaptat la base de dades per a facilitar la importació del contingut final; s'han assignat les àrees de l'arbre de camp a les entrades, i s'ha fet la revisió de les relacions de sinonímia, de les remissions i els termes relacionats, del tractament individualitzat de grups d'entrades (com ara antibiòtics, aminoàcids essencials, etc.), de les duplicitats de la base de dades i dels números de registre CAS (que assigna el Chemical Abstracts Service) de les entrades.

Diccionario Multilingüe de la Ciencia del Suelo

És un projecte de la Societat Espanyola de la Ciència del Sòl, el director de la qual és Jaume Porta. Es tracta d'un diccionari multilingüe en castellà, català, galleg i portuguès amb equivalències en anglès i francès en tots els casos.

Durant el 2016 s'han rebut periòdicament els octets amb els termes per a introduir a la base de dades. Les àrees d'especialitat que s'han desenvolupat durant aquest any són la de propietats físiques i comportament del sòl i la d'atmosfera i aigua del sòl. S'ha dut a terme la compleció de la base de dades dels termes que pertanyen a aquestes dues àrees temàtiques; s'ha revisat la base de dades, i s'ha actualitzat i revisat la pàgina web. Jaume Porta ha preparat la presentació del projecte per al XXI Congreso Latinoamericano y XV Congreso Ecuatoriano de la Ciencia del Suelo, que tindrà lloc a Quito del 24 al 28 de octubre de 2016.

Publicacions en línia

Actualment, en el portal CiT es poden consultar 173.155 unitats terminològiques catalanes de 61 obres. Al llarg del curs s'han publicat en línia les obres següents:

— Setembre del 2015: *Lèxic de didàctica de la llengua i de les habilitats lingüístiques* (català-castellà-francès-anglès), elaborat pel Gabinet de Terminologia de la Universitat de les Illes Balears el 2013.

— Octubre del 2015: *Diccionari d'agricultura*, elaborat conjuntament pel Govern de les Illes Balears i la Universitat de les Illes Balears. Forma part de la trilogia de diccionaris, juntament amb el *Diccionari de ramaderia* i el *Diccionari*

de pesca, que el Govern de les Illes Balears va publicar el 2011.

— Novembre del 2015: *Diccionari de ramaderia*, elaborat conjuntament pel Govern de les Illes Balears i la Universitat de les Illes Balears. Forma part de la trilogia de diccionaris, juntament amb el *Diccionari d'agricultura* i el *Diccionari de pesca*, que el Govern de les Illes Balears va publicar el 2011.

— Març del 2016: *Diccionari per a ferroviaris*, de Lluís Batlle i Gargallo, publicat per primera vegada l'any 1986 a l'editorial El Llamp.

— Agost-setembre del 2016. *Terminologia tècnica d'automoció*, de Francisco Liesa Mestres i Juan José Granados Linares, publicat per Edicions UPC el 2006.

Ponència sobre el portal CiT

El novembre del 2015 es van publicar les actes *IV Seminari de Correcció de Textos: Eines en línia de l'IEC per a la traducció i la correcció de textos* («Miscel·lània», 15), que tingué lloc a l'IEC el 3 de juliol de 2014 i en què Salvador Alegret i Joana Torres van participar amb la ponència «El portal CiT (Terminologia de Ciències i Tecnologia)».

Altres projectes de recerca de la SECCT

**Presència de les matemàtiques
curriculars a enciclopèdies en línia
de lliure accés (fase 1: transició
batxillerat-universitat)**

Director: Joan de Solà-Morales
i Rubió

**Revisió de continguts tecnològics
a enciclopèdies en català en línia de
lliure accés (entorns curriculars
de batxillerat i formació professional)**

Directora: Àlícia Casals i Gelpí

Secció Filològica

Programes normatius i d'estandardització

Són aquells que tenen per objectiu l'establiment de la normativa explícita o de propostes normatives que responen a encàrrecs oficials. Són competència exclusiva de l'IEC, que delega en la Secció Filològica.

Actualització periòdica del DIEC2

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

Entre el setembre del 2015 i l'agost del 2016, les Oficines Lexicogràfiques (OL) han continuat desenvolupant les tasques habitualment associades a l'actualització del DIEC2, el diccionari normatiu vigent. (Per a una informació més detallada, vegeu l'apartat «Oficines», p. 324.)

Codificació de la llengua de signes catalana

Director: Josep Quer i Villanueva

Ponent: Joan Martí i Castell

Hi ha dues línies de recerca actives del projecte: la primera, iniciada l'any 2012, que consisteix en la creació d'un corpus de referència de la llengua de signes catalana (LSC), que s'ha dut a terme fins al moment present, i la segona, iniciada el 2016, que consisteix en la creació d'una base de dades lexicogràfica de l'LSC.

Projecte de creació d'un corpus de referència de l'LSC

L'equip de treball està format per Gemma Barberà (coordinadora), Santiago Frigola (expert sord), Delfina Aliaga (anotadora), Xavi Álvarez (anotador) i Alexandra Navarrete (revisora).

L'objectiu principal és documentar l'estat actual de l'LSC mitjançant una mostra àmplia i representativa de diferents tipus de discurs signat per part de signants nadius de diferents localitats del territori català, i elaborar una anotació neutra i descriptiva a partir del programa d'anotació multimodal ELAN.

Al llarg del curs, s'han recollit dades als indrets següents: Girona (dos signants joves), Casal de Sords de Barcelona (sis signants: dos de joves, dos de mitjana edat i dos de grans) i Cerecuser - Centre Recreatiu i Cultural de Sords de Barcelona. S'han continuat anotant les dades recollides.

També s'ha participat en l'elaboració de la base de dades lexicogràfica associada a l'anotació, que servirà per a l'establiment del vocabulari controlat de les anotacions, i s'ha dissenyat la base de dades del corpus.

La difusió dels treballs s'ha dut a terme amb les activitats i publicacions següents:

— El 3 de març es va fer una presentació del material divulgatiu del

projecte de vocabulari bàsic del corpus de la llengua de signes catalana, en un acte organitzat pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. A més de materials elaborats per la FESOCA, s'hi va presentar el projecte de la gramàtica i el lèxic de la llengua de signes.

— El 19 de maig es va presentar la conferència «Lexicografia i documentació de la llengua de signes catalana», en el seminari del grup de recerca Infolex (IULA-UPF). En aquesta xerrada es va presentar el projecte de corpus i el projecte de la base de dades lexicogràfica, així com l'enllaç entre les anotacions del corpus i la base de dades.

— Josep Quer ha preparat l'article «Els projectes de codificació de la llengua de signes catalana (LSC)», que es publicarà el 2017 a *Estudis Romànics* (volum XXXIX).

Projecte de base de dades lexicogràfica per a l'LSC

Iniciat el febrer del 2016, aquest projecte té per objectiu crear una base de dades lexicogràfica en format digital a partir de l'estudi i el buidatge dels vocabularis i diccionaris existents, que tenen cobertures i enfocaments molt diversos. Així mateix, descriure les unitats lèxiques de l'LSC i centralitzar el coneixement existent sobre el lèxic de l'LSC, també amb l'estudi del material contingut al corpus. La intenció és aconseguir una eina útil per a la consulta lingüística, per a la recerca i per a

l'elaboració de materials lexicogràfics en l'LSC, incloent-hi el diccionari normatiu que cal elaborar en un futur.

Al llarg del curs s'ha fet el buidatge de les obres bibliogràfiques generals:

— *Lenguaje de signos manuales* (1998), de Jorge Perelló i Juan Frigola: 4.500 entrades.

— *Diccionari temàtic de llenguatge de signes català* (2004), d'Ignasi Martín i Marisa Alvarado: 3.900 entrades.

— *DILSCAT: El diccionari bàsic de la llengua de signes catalana* (2004), de la Fundació ILLESCAT: 1.500 entrades.

— *Llengua de signes catalana (LSC): Nivell A1* (2013), de María del Pilar Fernández-Viader, Antonia Barea i Georgina Barella: 1.500 entrades.

Diccionari manual de la llengua catalana. Segona edició

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

La segona edició del *Diccionari manual* (DM2) parteix de la primera edició d'aquest mateix diccionari (DM1), publicada l'any 2001, i de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC2), publicat el març de 2007. La distribució de la informació en articles respon a criteris formals i les accepcions s'ordenen d'acord amb el criteri d'ús. Les subentrades constitueixen una secció a part dins

dels articles i s'ordenen alfabèticament. També s'incorporen comentaris amb informacions de caràcter dialectal, funcional, sintàctic i morfològic als articles a fi d'orientar més bé l'usuari.

Entre el setembre del 2015 i l'agost del 2016 s'han redactat uns 4.400 articles i s'han desestimat unes 900 entrades que figuraven en la nomenclatura del DM1 i que no apareixeran al DM2. S'han adequat articles redactats als canvis en la normativa introduïts per la *Gramàtica* de l'IEC, i s'han inventariat i validat usos apareguts durant la redacció i no recollits explícitament en l'article corresponent del DIEC.

Gramàtica de la Llengua Catalana

Directors: Gemma Rigau i Oliver
(presidenta de la Comissió de Gramàtica)
Manuel Pérez Saldanya
(director de l'Oficina de Gramàtica)

Els treballs duts a terme al llarg del curs 2015-2016 han consistit a enllestir el text i aplicar-hi els canvis ortogràfics aprovats per la Secció Filològica. M. Teresa Cabré, presidenta de la Secció, va presentar la *Gramàtica de la llengua catalana* en el Ple extraordinari de l'IEC tingut el dia 14 de juliol de 2016.

Gramàtica Essencial de la Llengua Catalana

Directora: Maria Josep Cuenca
Ordinyana

El projecte de la Gramàtica Essencial de la Llengua Catalana (GEIEC) té per objectiu general adaptar la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC) tant pel que fa al contingut com a la forma d'expressió i l'accés a la informació, a fi que s'ajusti a les necessitats d'un públic general. Serà una obra de referència i de caràcter institucional, dissenyada per a la consulta en línia.

Els treballs duts a terme al llarg del curs 2015-2016 han consistit en les tasques següents:

- Reformulació de la major part dels capítols de sintaxi.
- Inici de les tasques de reformulació dels capítols de morfologia.
- Treball de preparació de la plataforma informàtica en què es presentarà la GEIEC.
- Discussió de capítols en la Comissió de Gramàtica.

Nou Diccionari Normatiu de la Llengua Catalana

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

L'objectiu és la redacció d'un diccionari normatiu de nova planta, elaborat amb els criteris i els mètodes propis de la lexi-

cografia moderna i sense les limitacions de la tradició lexicogràfica catalana.

Al llarg del curs 2015-2016, s'han continuat redactant els criteris lexicogràfics del futur diccionari normatiu i s'han iniciat les tasques per a la selecció de la nomenclatura:

— S'han enllestit les proves d'aplicació del criteri per al tractament de la variació dialectal. La Comissió de Lexicografia, a partir de nous informes elaborats per les Oficines Lexicogràfiques, ha resolt els casos de variació dialectal especialment problemàtics (*anyell* i variants; *bla*, *blana* i variants; *espiadimonis* i variants, i *tombarella* i variants).

— S'ha continuat l'elaboració del criteri sobre les orientacions d'ús que, tal com acordà la Secció Filològica, s'inclouran en els articles d'aquest diccionari.

Nomenclàtor Toponímic de les Illes Balears

Director: Joan Miralles i Monserrat

El Nomenclàtor Toponímic de les Illes Balears (NOTIB) està vinculat des del 1999 a la Universitat de les Illes Balears (Departament de Filologia Catalana i Lingüística General) i, des del 2014, a l'IEC (Secció Filològica). Està prevista la presentació pública del projecte per a l'abril de 2017. Pel que fa als treballs de camp, s'han dedicat al projecte Joan Miralles (Mallorca), Enric Ribes (illes Pi-

tiüses) i Xavier Gomila (Menorca), a més d'un grup nombrós de persones informadores (547) i diversos col·laboradors. El nombre de topònims recollits i analitzats s'acosta als 5.000.

Els objectius principals són: 1) oferir una amplíssima mostra de la toponímia actual no urbana de les Illes Balears; 2) fer una actualització de les dades toponímiques obtingudes els darrers anys en el marc dels grans projectes de recerca toponímica; 3) orientar les persones i les institucions usuàries dels topònims d'acord amb l'ortografia vigent, subministrar les dades adients als geògrafs per a formar el futur Nomenclàtor Georeferenciat de les Illes Balears, oferir als investigadors una base de dades representativa per a estudiar qualsevol aspecte relacionat amb la toponímia insular, i ajudar l'Administració en la tasca de retolació dels indrets toponímics.

Ortografia Catalana

Director: Vicent Pitarch i Almela

La redacció de la Gramàtica va implicar la conveniència de publicar una nova versió de l'*Ortografia catalana*, sobretot en ocasió del primer centenari de les *Normes ortogràfiques* de l'IEC, l'any 2013. Entre les raons fonamentals per a elaborar una nova ortografia, hi havia la dispersió de materials que formen la normativa vigent. D'aquesta manera, s'han

aplegat en un sol tractat l'ortografia fundacional, les rectificacions que va fer-hi el mateix Fabra, els retocs introduïts després de Fabra i la legislació ortogràfica de la Secció Filològica d'ençà del 1984.

El dia 1 de juliol de 2016, el Ple de la Secció Filològica va aprovar per assentiment el document intítulat *Ortografia catalana*, el qual s'elevà al pròxim Ple de l'IEC del mes de setembre del 2016. Aquest document, que fou projectat com a tractat complementari de la nova *Gramàtica* de l'Institut d'Estudis Catalans, ha estat elaborat pel Grup d'Ortografia, que fou creat amb aquest fi i que començà les reunions de treball corresponents el 21 de setembre de 2012. El Grup d'Ortografia està integrat pels cinc membres següents: Albert Jané, Joan Martí, Brauli Montoya, Mila Segarra i Vicent Pitarch, que hi actua en qualitat de coordinador.

Proposta per a un Estàndard Oral de la Llengua Catalana. Lèxic

Director: Joan Veny i Clar

El projecte es va iniciar el 1995, com una subcomissió de la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*, i s'espera que finalitzarà a principi del 2017. Els membres de la Subcomissió de Lèxic de la Comissió d'Estàndard Oral són Francesc Ballone, Antoni Ferrando,

Josep Gifreu, Josep Martines, Joan Miralles, Joan Peytaví, Ramon Sistac i Joan Veny. En formaren part en el passat Aina Moll i Carles Miralles. Els objectius principals són els següents:

— Seleccionar elements del lèxic oral bàsic i disponible de tot el territori i/o de cada varietat, adreçat sobretot als mitjans de comunicació de tot el territori.

— Rendibilitzar els elements genuïns propis de cada varietat (àmbit restringit), així com els més estesos, comuns a més d'una varietat (àmbit general).

— Valorar el diatopisme dins l'estàndard en el marc de la unitat de la llengua.

Al llarg del curs s'han analitzat i seleccionat les unitats lèxiques que figuren en els llibres d'estil dels mitjans de comunicació de les diferents àrees dialectals; s'han valorat les propostes fetes per deu especialistes externs, i s'han revisat les entrades corresponents a l'apèndix de l'alguerès. Finalment, una comissió restringida ha fet la darrera anàlisi, correcció i revisió de tots els materials. A mitjan 2017 s'espera poder publicar la proposta en línia, i després, en paper.

Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos en català i proposta de transcripció del xinès al català

Director: Lluís B. Polanco i Roig

L'objectiu principal és revisar i actualitzar la *Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos en català*, document aprovat per la Secció Filològica el 1994, i redactar el document *Proposta de transcripció del xinès al català* i presentar-lo per a demanar-ne l'aprovació al Ple de la Secció Filològica.

El 13 de novembre de 2015 s'aprovà l'actualització del document sobre els noms russos en català i s'ha preparat la publicació del text en paper i en línia.

En la primera meitat del 2016, la Comissió de Transcripció i Transliteració, juntament amb les ponents especialistes del Grup de Treball de Transcripció del Xinès, aprovà el text del document de transcripció del xinès al català.

Programes de recerca

Són aquells l'objectiu dels quals és constituir o dotar la comunitat científica d'una infraestructura de recerca o d'una obra de caràcter fonamental.

Atles Lingüístic del Domini Català

Directors: Joan Veny i Clar

Lídia Pons i Grierca

Atles lingüístic del domini català

(ALDC)

S'ha preparat el vuitè volum de l'ALDC (capítols: 16, «El mar. Els vaixells. La

pesca»; 17, «Vària», i 18, «Morfologia no verbal»). Aquest volum consta de 303 mapes; 30 llistes L, amb poca variació formal; 16 llistes P, que corresponen a enunciat poc productius; 5 llistes C, de classes o tipus; 125 il·lustracions, i els índexs de tots els enunciat —en català, castellà, francès i italià— i de les il·lustracions i dels conceptes il·lustrats.

Petit atlas lingüístic del domini català (PALDC)

Ha sortit publicat el cinquè volum del PALDC, dedicat a les indústries relacionades amb l'agricultura i els vegetals. Conté 202 mapes seleccionats, dels quals n'hi ha 1 de comparatiu, 65 de fonètics (21 de vocalisme, 33 de consonantisme i 11 d'altres variants fonètiques), 12 de morfologia i 124 de lèxic. S'ha iniciat la preparació del sisè volum, amb una selecció dels enunciat del volum corresponent de l'ALDC.

Etnotextos

S'ha continuat la transcripció fonètica i la confecció del glossari dels etnotextos del català nord-occidental, corresponents al segon volum.

Portal web

S'ha completat la introducció al portal de la part cartogràfica, dels índexs i de les fotografies del setè volum de l'ALDC i dels materials del quart volum del PALDC, que ja són d'accés lliure.

**Constitució d'un corpus textual
per a una gramàtica
del català modern**

Director: Josep Martines Peres

El projecte de constitució d'un corpus textual per a una gramàtica del català modern (GCM) es duu a terme dins un conveni de col·laboració amb la Universitat d'Alacant i, concretament, amb l'Institut Superior d'Investigació Cooperativa IVITRA (ISIC-IVITRA), el qual aporta el suport tècnic (instal·lacions, escàner, programari i maquinari) per al tractament dels textos i la constitució d'aquest corpus. S'hi han incorporat nous textos i s'ha dut a terme la revisió de la lematització dels materials.

Allarg del curs 2015-2016, col·laboradors del projecte han dut a terme diverses ponències i comunicacions en trobades científiques, nacionals i internacionals, relacionades amb el projecte, una selecció de les quals es detalla a continuació.

JORDI ANTOLÍ

— «Cap a un estudi de l'evidencialitat en català antic. Resultats i perspectives de futur», a l'XI Congresso Internazionale dell'Associazione Italiana di Studi Catalani: «Linguaggi del metareale nella cultura catalana: arte, cinema, folklore, letteratura, storia», organitzat per l'Associazione Italiana di Studi Catalani, a la Universitat de Torí, del 15 al 18 de setembre de 2015.

ANTONI FERRANDO

— «Curial e Güelfa: una novel·la catalana amb arrels italianes», al Seminario Internazionale Letteratura e Cultura Catalana dal Cinquecento al Novecento, organitzat pel Departament de Cultura i Civilització de l'Escola de Doctorat de la Universitat de Verona, els dies 12 i 13 d'octubre de 2015.

JOSEP MARTINES

— «El condicional evidencial del català antic (s. XIII)», a l'XI Congresso Internazionale dell'Associazione Italiana di Studi Catalani: «Linguaggi del metareale nella cultura catalana: arte, cinema, folklore, letteratura, storia», organitzat per l'Associazione Italiana di Studi Catalani, a la Universitat de Torí, del 15 al 18 de setembre de 2015.

VICENT MARTINES

— «Clàssics traduïts i millor entesos. Lingüística de corpus en entorns multilingües» (conferència plenària inaugural), a l'XI Congresso Internazionale dell'Associazione Italiana di Studi Catalani: «Linguaggi del metareale nella cultura catalana: arte, cinema, folklore, letteratura, storia», a la Universitat de Torí, del 15 al 18 de setembre de 2015.

MANUEL PÉREZ SALDANYA

— «Del tema al rema: itinerarios de gramaticalización en la formación de conjunciones causales», al X Congreso Interna-

cional de Història de la Llengua Espanyola, a la Universitat de Saragossa, del 7 a l'11 de setembre de 2015.

— «De l'experiència viscuda a l'anàlisi gramatical», a la I Jornada Joan Solà, que tingué lloc a la Universitat de Barcelona, el 13 de novembre de 2015.

Continuació del Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

La continuació del Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC2), actualment en fase preliminar, té per objectiu l'establiment de tots els elements, protocols de treball, etc., necessaris per al seu desenvolupament. S'ha actuat en diverses línies fonamentals i indispensables per a dur a terme, en un futur pròxim, la fase executiva. Concretament, s'han realitzat les activitats següents:

a) Desenvolupament de les eines de seguiment de l'etiquetatge textual per al control de les solucions de lematització no basades en el diccionari de l'etiquetador, i que són generades a partir dels algorismes interns de Freeling.

b) Adaptació de l'etiquetador a les necessitats que presenten les ocurrencies de determinades formes lèxiques que en els textos presenten, per causes estilístiques o d'altra mena, una forma contingent no coincident amb la forma «canònica».

c) Desenvolupament de la prime-

ra versió de la interfície de consultes al CTILC i afegiment de noves funcionalitats de consulta.

d) Harmonització del CTILC1 i CTILC2 per a ésser consultables a partir d'una base de dades comuna i d'una única capa d'interfície.

e) Indexació del CTILC1 sobre la base de dades comuna i proves de rendiment sobre la interfície de consultes.

f) Incorporació sistemàtica de textos al CTILC2, corresponents a la llengua literària dels grups cronològics compresos entre 1989 i 1998. El total de textos incorporats és de 92, que fan un total de més de 3 milions d'ocurrencies.

g) Determinació de les obres literàries dels grups cronològics compresos entre 1999 i 2013 a partir del tractament sistematitzat de les indicacions donades pels membres consultats per a la selecció del corpus.

h) Preparació dels materials per a la selecció de la llengua no literària dels grups cronològics compresos entre 1989 i 2013.

Cultura, memòria, llengua: la construcció de la identitat en els territoris fronterers de la llengua catalana

Director: Josep M. Nadal i Farreras

El treball s'ha centrat en la realització dels qüestionaris i les entrevistes, i en la pre-

paració de les dades recollides per a fer-ne una interpretació. S'han fet 502 qüestionaris, que contenen les dades i les preguntes següents: «Nom de l'enquestador», «Model (català; català-valència, valència-català)», «Sexe», «Edat», «Nivell d'estudis», «On has viscut de petit?», «Parla amb els pares», «Parla amb els avis», «Parla amb la parella», «Parla amb els amics», «Parla en l'àmbit laboral o de formació», «És important mantenir les maneres de parlar tradicionals?», «Definició en termes identitaris» i «El parlar de l'enquestat (en text)». La interpretació de les dades, amb vista a l'any vinent, consistirà a analitzar com són percebuts els dialectes de la llengua, des del més personal (l'idiòlecte) fins al més general (l'estàndard): acceptació de l'estàndard, sentiments sobre els diferents registres, fins a quin punt s'han de tenir en compte els drets intralingüístics, etc. Caldrà fer-ne una comparació per blocs d'edat, estudis o sexe, i sobre els espais separats per la frontera administrativa: Vilaller, Montanui (Aragó, Osca): 50; Serós (Catalunya, Lleida): 100 / Fraga-Albelda (Aragó, Osca): 102; Batea (Catalunya, Tarragona): 50 / Calaceit (Aragó, Terol): 50; Alcanar (Catalunya, Tarragona): 50 / Vinaròs (País Valencià, Castelló): 50.

Entre les activitats dutes a terme, destaquen l'organització del X Col·loqui Internacional: «Problemes i mètodes d'història de la llengua: la complexitat de les llengües», a la Universitat de Girona,

del 27 al 29 de juny de 2016, en què Josep M. Nadal participà en la inauguració amb la ponència «Com una nina russa: multilingüisme i multiescalaritat de les llengües». Santiago Perera, Josep M. Nadal i Pilar Monreal-Bosch feren la ponència titulada «Catalan Language and Social Representations: Affective experiences», en la secció Language & Society del Third International Sociological Association Forum of Sociology, que tingué lloc a Viena, del 10 al 14 de juliol de 2016.

Diccionari del Català

Contemporani - Diccionari

Descriptiu de la Llengua Catalana

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

La finalitat del programa és elaborar un diccionari descriptiu del català sobre la base dels recursos constituïts en la primera fase del projecte CTILC. El *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (DDL) és l'obra lexicogràfica que té per objectiu la descripció precisa de les unitats lèxiques de la llengua, des del punt de vista del contingut i de la utilització real, sense restriccions basades en criteris prescriptius. Durant el curs 2015-2016 s'han executat les accions següents:

— Exempleficació de les variants flexionals i apreciatives i, en cas que s'hagi detectat alguna anomalia de descripció, incorporació de les corresponents modificacions de contingut al diccionari.

— Operacions de validació estructural i manteniment del diccionari, amb especial atenció a la revisió del tractament que els usos descrits en la GIEC tenen en el DDLC, i a la incorporació de les novetats del DIEC. Alhora, també s'han planificat i previst totes les modificacions que caldrà introduir en el DDLC arran de la nova ortografia i dels models de flexió verbal normativa continguts en la GIEC.

— Compleció de la revisió dels lemes inicialment desestimats que compleixen o bé el requisit de formar part d'algun dels exemples del DDLC o bé el fet d'ésser presents en algun dels diccionaris de la BDLex.

— Compleció i instal·lació en els servidors de l'IEC de la nova interfície d'accés i difusió del DDLC, que encara no s'ha fet pública en espera de determinar la data de presentació institucional de l'obra.

Els clàssics i la llengua literària:

norma i cànon

Directora: Montserrat Jufresa i Muñoz

Ponent: Mariàngela Vilallonga Vives

Col·laboren en el projecte Jaume Almirall, Carles Garriga, Jordi Pujol i Josep Lluís Vidal (UB); Àlex Coroleu (UAB); Antoni Ferrando (IEC i Universitat de València), i Eulàlia Miralles (Universitat de València).

El 2015 es confeccionà la base de dades, supervisada per Àlex Coroleu i Jaume Almirall. La recopilació dels materials també ha estat a càrrec seu, amb les aportacions de tots els membres de l'equip i de les recercadores de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra durant l'any 2014. Ignasi Vidiella, llicenciat en filologia clàssica i estudiant de doctorat a la UB, s'encarrega de l'actualització de la base de dades, actualment formada per 1.117 entrades diferenciades, de les quals 39 corresponen a segones i terceres edicions. En la primera cerca d'una obra s'accedeix al nom de l'autor, al títol, al nom del traductor, al títol original de l'obra, a l'editorial i a l'any d'edició. Aquesta informació es pot ampliar a altres camps, com el nom del curador i de l'autor del pròleg, el nom de la col·lecció, el lloc d'edició, la llengua original, el gènere literari, l'ISBN/DL, la procedència i la presència de notes en l'edició. S'hi accedeix des del web de la Societat Catalana d'Estudis Clàssics (SCEC), filial de l'IEC, per mitjà de la capçalera «BdD Traduccions catalanes dels clàssics», i també des del web de l'Aula Carles Riba, grup de recerca consolidat de la Generalitat de Catalunya, adscrit a l'IEC i a la UB.

La tasca principal del 2016 s'ha centrat en la confecció de la base de dades de traduccions d'autors clàssics grecs i llatins al català, en la qual s'inclouen les versions dels escriptors antics més relle-

vants, així com les de la Bíblia, els Evangelis, les Epístoles i les Actes dels Apòstols, realitzades en el període comprès entre els segles XVI i XXI.

D'altra banda, s'ha acabat la compilació dels treballs per al llibre *Els clàssics i la llengua literària*, a cura de Montserrat Jufresa, que comprèn els treballs següents: prefaci, per Montserrat Jufresa; «Literatura llatina dedicada a Jaume I», per Antoni Biosca; «Les versions catalanes de la *Vita Aesopi*», per Jaume Almirall; «Sobre la difusió dels textos clàssics a la Catalunya del Sis-cents», per Àlex Coroleu; «Les versions glossades de les *Heroides* ovidianes a l'edat moderna: Agustí Eura», per Pep Valsalobre; «Una nota sobre Ausoni en el barroc (amb una coda sobre gèneres poètics)», per Eulàlia Miralles; «Tragèdies neoclàssiques de tema romà: una aproximació», per Maria Paredes, i «Catalunya és Grècia? La desmitificació de l'herència clàssica a *El meravellós desembarc dels grecs a Empúries* (1925), de Manuel Brunet», per Francesc Montero. Es publicarà dins la col·lecció «Els Peus d'Ícar», de l'SCEC (IEC).

Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae

Director: Pere J. Quetglas i Nicolau

Equip de treball

Coordinadors: Ana Gómez Rabal (CSIC) i Mercè Puig Rodríguez-Escalona (UB).

Equip de compilació, redacció i edició: Maria Antònia Fornés (UIB), Joan Maria Jaime Moya (CSIC), Marta Segarrés Gisbert (UB), Adelaida Terol Amigó (UB), Marta Punsola Munárriz (CSIC) i Carlos Prieto Espinosa (UB).

Col·laborador: Salvador Iranzo Abellán (UB).

El Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae (GMLC), sota els auspicis de la Unió Acadèmica Internacional, consisteix en l'elaboració d'un ampli diccionari en què són consignades críticament les innovacions lèxiques i semàntiques del llatí medieval de l'alta edat mitjana catalana (800-1131) i també el lèxic pertanyent a la mateixa llengua catalana d'aquest període. L'execució pràctica i material es duu a terme a la Institució Milà i Fontanals del CSIC i amb el suport de la Universitat de Barcelona.

La realització del GMLC, com a continuació del camí traçat durant els anys noranta, es vertebrava actualment en dues línies de treball que es poden definir com de redacció, la primera, i d'informatització i digitalització dels textos, la segona. Els treballs es concreten, d'una banda, en la continuació de l'edició del *Glossarium* i, d'altra, i amb la finalitat de fer possible un maneig més àgil dels fons textuals utilitzats en l'elaboració del glossari, s'està duent a terme un procés de digitalització dels textos documentals originals i del material lexi-

cogràfic reunit per a la redacció, amb l'objectiu també de posar-los a l'abast dels investigadors per mitjà de la xarxa.

Redacció

S'ha dut a terme la revisió dels articles de la lletra E. La composició i la presentació d'aquests articles responen als criteris unificadors i racionalitzadors que es van aplicar per a la reedició del volum I (lletres A-D). També s'han redactat articles de veus de procedència germànica i cèltica.

Digitalització de textos i desenvolupament del Corpus

Documentale Latinum Cataloniae (CODOLCAT)

S'ha ampliat i desenvolupat el CODOLCAT mitjançant el tractament (nou procés de correcció, marcatge, etiquetatge i reedició seguint uns criteris uniformes) de cartularis i textos que ja han estat digitalitzats per l'equip.

La versió publicada el 2015 (v. 4, 2015, ISSN: 2255-0615) constava de 5.200 documents aproximadament, que corresponien a 17 cartularis. La versió que s'ha estat preparant i editant al llarg del 2016 (v. 5, 2016, consultable des del dia 31.12.2016 a <http://gmlc.inf.csic.es/codolcat>) ha arribat als 6.300 documents, incorporant-hi els de quatre nous cartularis: 1) PUIG I USTRELL, P., RUIZ I GÓMEZ, V., SOLER I GIMÉNEZ, J., *Diplomatari de Sant Pere i Santa Maria d'Ègara Terrassa (anys 958-1207)*, Barcelona, Fundació

Noguera, 2001; 2) PUIG I USTRELL, P., *El monestir de Sant Llorenç del Munt sobre Terrassa: Diplomatari dels segles X i XI*, vol. I-III, Barcelona, Fundació Noguera, 1995; 3) MARQUÈS, J. M., *Col·lecció diplomàtica de Sant Daniel de Girona (924-1300)*, Barcelona, Fundació Noguera, 1997; i 4) ALTURO I PERUCHO, J., *Diplomatari d'Alguaire i del seu monestir santjoanista, de 1076 a 1244*, Barcelona, Fundació Noguera, 1996 (introduït parcialment).

Preparació de l'edició digital del GMLC

S'han creat formularis dinàmics d'introducció de dades, destinats als redactors del GMLC per a facilitar-los la tasca d'elaboració de veus. Per a dissenyar els formularis s'ha partit de l'anàlisi del marcatge en TEI de les veus de la lletra A realitzat durant el període 2013-2014 i de l'extracció de la informació incorporada a les bases de dades constitutives del CODOLCAT.

Neologismes per a l'actualització del diccionari normatiu

Directora: Judit Freixa Aymerich

Ponent: Josep Martines Peres

Col·laboren en aquest projecte les persones següents: Ona Domènech, Rosa Estopà, Mercè Lorente, Elisenda Bernal, M. Amor Montané, Elisabet Llopart, Víctor

Ruiz i Martí Freixas (Universitat Pompeu Fabra), Carolina Bastida (Universitat d'Andorra), Immaculada Fàbregas (Universitat de la Bretanya Sud), Maria Gené (Universitat de les Illes Balears), Joan Julià-Munné (Universitat de Lleida), Jordi Ginebra (Universitat Rovira i Virgili) i Josep V. Garcia, Maribel Guardiola, Caterina Martínez, Jaume Pons i Andreu Sentí (Universitat d'Alacant).

El projecte Neologismes per a l'actualització del diccionari normatiu (NADIC) té per finalitat la selecció i el tractament dels neologismes de l'Observatori de Neologia, de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA), per oferir a la Secció Filològica de l'IEC un corpus constituït per un miler de neologismes candidats a actualitzar el diccionari normatiu acompanyats d'informacions lingüístiques i pragmàtiques. S'ha elaborat un espai web consultable a www.upf.edu/web/nadic i la directora prepara una presentació per al Col·loqui Germanocatalà, a Bamberg, a final de setembre del 2016, titulada «Observar el canvi lèxic: neologismes per a l'actualització del diccionari».

L'any 2015 es dugué a terme la selecció inicial de neologismes candidats i s'aplicà el criteri d'aparició d'aquests mots en diversos diccionaris, així el 2016 s'ha pogut dedicar a la cerca en corpus i l'aplicació d'altres criteris:

1. Aplicació del criteri documental II (corpus): tots els candidats han estat

cercats en els corpus que es van considerar rellevants per al projecte: CTILC, Google Books, Viquipèdia, GEC i Factiva (el corpus de premsa més gran del món, que inclou el català);

2. Ampliació de l'aplicació del criteri documental I (diccionaris): s'ha ampliat la cerca inicialment prevista i ja tancada l'any anterior (diccionaris catalans: GDLC, DCVB, D62 i Cercaterm; diccionaris d'altres llengües: DRAE, Robert i Zingarelli) amb noves fonts catalanes: VOX, DVC, DNV, ÉsAdir i el blog «Silencis del DIEC»;

3. Aplicació dels criteris sociolingüístics II (tipus de buidatge): s'ha fet constar el tipus de buidatge de tots els candidats;

4. Aplicació dels criteris lexicogenètics (en curs): un cop identificats els neologismes més diccionaritzables segons els criteris anteriors, s'estan identificant i aplicant criteris lexicogenètics als neologismes per complementar els criteris anteriors.

A més, s'han realitzat les tasques següents:

— Eliminació dels candidats no pertinents: s'han exclòs 189 neologismes que no eren pertinents per al projecte i s'han redactat uns primers criteris d'exclusió.

— Selecció geolectal: tots els nodes han verificat quins neologismes geolectals no constaven en la llista de candidats i s'hi han afegit (i s'han aplicat els criteris).

— Ampliació amb dades noves: s'afegeixen 394 neologismes (ara, doncs, el projecte es basa en les dades de 2008 a 2016 i el conjunt de candidats és de 2.512).

— Extracció de resultats sobre els candidats que reuneixen diverses característiques per a considerar-ne l'admissió o l'exclusió per a la selecció final.

Obres completes de Pompeu Fabra

Director: Jordi Mir i Parache

Després de la publicació del novè volum de les *Obres completes* de Pompeu Fabra, titulat *Textos i materials. Cronologia general. Recepció de l'obra i la figura* (2014), un equip de cinc especialistes ha continuat treballant en l'elaboració dels índexs dels nou volums editats fins a completar-ne el buidatge. Un procés avançat de l'ordenació dels termes i els conceptes que se n'ha extret, que es complementaran amb les esmenes i les addicions que paral·lelament s'han anat aplegant, permetrà disposar d'aquest índex ben aviat, amb la previsió de poder dur a terme l'edició del desè i darrer volum de les *Obres completes* durant el 2017.

Observatori de Neologia

Consell de

Coordinació: M. Teresa Cabré, Ona Domènech, Rosa Estopà i Mercè Lorente

Coordinadora: Judit Freixa

L'Observatori de Neologia, que ja és en el vint-i-setè any de vida, ha continuat amb les tasques habituals durant el curs 2015-2016. Actualment és un col·lectiu de més de seixanta persones. Durant el 2016 s'han incorporat al projecte cinc estudiants (Jorge Díaz, Lotta Fàbregas, Cèlia Fenollosa, Alba Pérez i Núria de Rocafiguera) i s'han donat de baixa tres col·laboradors. La llista completa de membres es pot consultar al web del projecte (www.iula.upf.edu/obneo). Durant el 2016 han estat becaris del projecte Elisabet Llopart, Víctor Ruiz i Martí Freixas.

L'Observatori de Neologia té per objectiu principal la detecció dels neologismes de la llengua general que apareixen en l'ús. Tot i que el buidatge del 2016 no es tancarà fins a final de gener del 2017, fins ara s'han recollit 8.430 neologismes per al català (6.484 neologismes procedents de textos de premsa, 691 procedents de textos de revistes i 1.255 procedents de textos orals). En relació amb el buidatge, cal esmentar que l'Observatori continua coordinant NEOXOC: Xarxa d'Observatoris de Neologia Catalans. Durant el curs ha difós 228 neologismes a la Neolosfera.

Judit Freixa, Elisenda Bernal i M. Teresa Cabré han editat *La neologia lèxica catalana* (IEC, 2015), publicada dins la col·lecció «Biblioteca Filològica». En la primera part d'aquest volum, es presenten les innovacions lèxiques del català estudiades segons els tipus de formació i es reflexiona sobre aspectes com el grau

d'estabilització i de novetat, les característiques pragmàtiques i semàntiques, o el nivell d'autonomia d'aquestes unitats respecte d'altres llengües. En la segona part, s'hi fa constar un recull de prop de set-centes unitats, exemplificades amb contextos que provenen principalment dels diaris *Ara*, *La Vanguardia*, *El Periódico de Catalunya* i *l'Avui*. Els continguts són els següents:

— «La neologia per prefixació» (Elisenda Bernal, Elisabet Llopart i Maria Gené),

— «La neologia per sufixació» (Mercè Lorente i Laura Cantero),

— «La neologia per composició culta» (Paola Cañete, Sabela Fernández i Francina Janer),

— «La neologia per composició patrimonial» (Alba Coll, M. Amor Montané i Albert Morales),

— «La neologia per sintagmació» (Judith Freixa i Sandra Rojas),

— «La neologia per truncació (abreviació, acronímia i siglació)» (Elisenda Bernal, Judith Freixa i Elisabet Llopart),

— «La neologia per conversió sintàctica i per lexicalització» (Elisenda Bernal i M. Teresa Cabré),

— «La neologia semàntica» (Ona Domènech, Rosa Estopà, Teresa Graells i Helena Sacasas),

— «La neologia per manlleu» (Mariona Barrera, Queralt Alsina, Alejandro Fernández i Marc Font),

— «Observacions sobre innovació lèxica catalana: conclusions» (M. Teresa Cabré i Judith Freixa),

— «Annex. Paraules del català actual. Selecció de neologismes lexicogràfics» (Elisenda Bernal, Marc Font i Judith Freixa).

Aquesta obra es presentà el 10 de març de 2016 a l'IEC, juntament el número 59 de la revista *Caplletra*, de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, que conté el monogràfic «La neologia lèxica: darreres recerques sobre el català», coordinat per M. Teresa Cabré.

En la cinquena i darrera sessió del cicle *Xerrades amb M. Teresa Cabré Castelltví. Reflexions al voltant de la lingüística aplicada i el lèxic*, el tema escollit va ser la neologia, que va donar continuïtat als altres quatre àmbits tractats anteriorment. L'acte va tenir lloc a l'IEC el 22 de juny de 2016 i es va dividir en dues parts: una lliçó magistral de M. Teresa Cabré i una taula rodona moderada per Rosa Estopà. En aquesta sessió es va presentar el volum *Mots d'avui, mots de demà*, editat per l'Observatori de Neologia, que recull les comunicacions del V Seminari de Neologia.

Publicació de l'obra gramatical d'Antoni Febrer i Cardona

Director: Jordi Carbonell
i de Ballester

Coordinadora: Maria Paredes Baulida

El comitè d'edició de la publicació de l'obra completa d'Antoni Febrer i Cardona està format per Jordi Carbonell (IEC), Josep Miquel Vidal (IME) (†), Josefina Salord (IME), Àngel Mifsud (IME) (†), Josep Massot (IEC i PAMSA), Jordi Ginebra (URV), Joan R. Veny-Mesquida (UdL), Francesc Feliu (UdG), Gemma Albiol (IME) i els autors de les edicions.

El projecte de publicació de l'*Obra completa d'Antoni Febrer i Cardona (1761-1841)* és una iniciativa que permetrà disposar d'edicions filològiques d'un dels autors més significatius de la Il·lustració en l'àmbit català, el qual no sols elaborà un model teòric de la nostra llengua, sinó que en demostrà la validesa en tots els registres i temes a través d'una obra extensa, vertebrada a partir dels eixos de la gramàtica, la traducció i la poesia. La publicació de l'obra gramatical i la preceptiva poètica correspon a l'IEC, per mitjà d'un conveni amb l'Institut Menorquí d'Estudis (vol. I-VI), i la restant (vol. VII-XVIII), a Publicacions de l'Abadia de Montserrat i la Universitat de les Illes Balears.

Les obres en curs de preparació (editades per l'IEC) són *Obres gramaticals II* (edició de Francesc Feliu, prevista per al 2016-2017) i *Obra gramatical francesa* (dos volums).

Refranyer Aguiló

Director: Germà Colón Domènech

El *Refranyer Aguiló* és la col·lecció de parèmies (més de 40.000 fitxes) que Marià Aguiló i Fuster va recollir al llarg de la seva vida, en diversos indrets de tot el domini lingüístic català o de les informacions que rebia de diferents personalitats destacades.

La base de dades del *Refranyer* presenta les pestanyes «Entrada» —en la qual trobem el lema o paraula clau del refrany— i «Refrany» com a camps obligatoris a emplenar. Les pestanyes «Obra», «Autor», «Territori» i «Temàtica» són camps que poden estar omplerts o buits en funció de cada fitxa. La pestanya «Variants» pot recollir el refrany o refranys que continguin variacions dialectals, ortogràfiques o bé que siguin exactament iguals que el refrany d'entrada, però que apareguin documentats en una obra, autor o territori diferent. La pestanya «Observacions» pot contenir informació relacionada amb la datació del refrany (any o segle), comentaris explicatius de la persona que ha recollit el refrany o bé una nota del director del projecte (marcada entre claudàtors). A banda de consultar el *Refranyer* com un diccionari, els lectors, en principi, podran fer cerques a les pestanyes «Entrada», «Refrany», «Temàtica», «Obra», «Autor» i «Territori», segons la informació que els interessi cercar.

Durant el curs 2015-2016 s'ha acabat d'introduir el contingut de les fitxes de la lletra D i s'ha començat a in-

troduir el contingut de les fitxes de la lletra E.

**Vocabulari de la Llengua Catalana
Medieval de Lluís Faraudo
de Saint-Germain**

Director: Germà Colón Domènech

El 2016 s'ha acabat la revisió del contingut de les entrades. L'any vinent es farà

la revisió final de la publicació en línia del *Vocabulari*. També s'està preparant una selecció d'entrades amb vista a fer-ne una publicació en paper, d'acord amb un criteri d'innovació i representativitat, atès que s'escullen les que no apareixen en repertoris lexicogràfics tradicionals (DCVB, DECat, etc.), tant des del punt de vista de la presència de lemes com de l'existència de significats nous i altres aspectes.

Cartografia històrica i urbana dels Països Catalans

Director: Vicenç M. Rosselló i Verger

És un projecte interdisciplinari que reuneix geògrafs cartògrafs, paleògrafs, arxivers i un historiador de l'art, i malda per posar al dia i escometre diversos temes de gran personalitat i riquesa de la història de la cartografia catalana. Els atles i les cartes portolanes de l'edat mitjana han estat objecte de programes anteriors i han fornit una sèrie de publicacions d'àmplia ressonància internacional. A banda de l'etapa de la cartografia portolana —actualment estudiada en bona part—, cal precisar l'aportació a la cartografia europea prerenaixentista i, sobretot, el paper de les cartes manuscrites o estampades de l'edat moderna. És en aquesta època que comencen a desenvolupar-se els traçats urbans, tant amb finalitats estratègiques com sumptuàries o de representació.

Els col·laboradors del projecte van treballant en els temes següents:

— «Les ciutats dels Països Catalans als dibuixos d'Anthon van den Wijngaerde», comunicació de Vicenç M. Rosselló a un col·loqui hispànic que se celebrarà a Barcelona el 2017. Redactat ja en esborrany, tracta de les vistes panoràmiques de l'autor flamenc, encarregades per Felip II (1563): Lleida, Cervera, Bar-

celona, Tarragona, Tortosa, Sagunt, València i Xàtiva.

— «*Nou i nova* a la toponímia urbana, arran de Gandia», treball presentat per Vicenç M. Rosselló a Gandia, el 15 d'abril 2016, en un simposi de toponímia.

— El llibre *Viles planificades valencianes medievals i modernes*, de Vicenç M. Rosselló, que reuneix una quarantena de viles, està gairebé enllestit.

— Werner-F. Bär treballa actualment en uns altres mapes murals de Mallorca del segle XVIII: el ben conegut del canonge A. Despuig, l'inèdit de J. Landeta i el quadre anònim de la posada de Maçana (Campanet), que oscil·len entre les escales 1/300.000 i 1/500.000.

— El llibre *Mapamundis medievals* del col·laborador Ramon Pujades i Bataller, patrocinat per l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.

— Vicenç M. Rosselló prepara el capítol «Cartografia. 1936-1978» del volum VI de la *Història de la ciència a les Illes Balears*, de la qual n'és director i n'ha sortit publicat el volum V: *La cartografia després de la Restauració*.

Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, III-V. Ms. 101-250

Director: Jaume de Puig i Oliver

El 2016 s'han descrit els manuscrits 145-200 de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, restablint així la progressió de cinquanta manuscrits per any. El gruix de la catalogació el formen els llibres de text de matèries filosòfiques (especialment lògica i filosofia natural) i teològiques. Ha quedat catalogat una mica més del 50% del fons, ja que en aquest moment falta catalogar encara uns 185 manuscrits (ms.).

Fruit del projecte ha sortit publicat el volum I del *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona. Manuscrits 1-50*, dins el número 49 de la col·lecció «Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials».

El segon volum s'ha començat de preparar, sense que estigui encara determinat si contindrà només cinquanta descripcions o si en contindrà més. També s'ha continuat treballant en la transcripció i preparació de l'edició dels documents referents al col·loqui entre protestants i catòlics celebrat a Worms el 1557, continguts al ms. 19, folis 351-400.

Catàleg històric general de la premsa en català, II. La renovació del periodisme, 1910-1923

Director: Jaume Guillamet Lloveras

El projecte Catàleg històric general de la premsa en català té per objectiu crear un catàleg històric de totes les publicacions

periòdiques en llengua catalana, basat en una fitxa hemerogràfica única —segons els criteris d'investigació actuals— que inclogui les dades de localització dels exemplars conservats en arxius i biblioteques. El programa té tres parts: «L'eclosió de les publicacions (1810-1898)», «La renovació del periodisme (1899-1939)» i «La prohibició i el ressorgiment (1939-1978)».

La segona part, «La renovació del periodisme, 1899-1939» (de *La Veu de Catalunya* al final de la Guerra Civil), consta de tres fases: la primera comprèn el període 1899-1909; la segona, el període 1910-1923, i la tercera, el període 1924-1939. Actualment s'està treballant en la segona fase: localització de les publicacions (arxius, hemeroteques, particulars, etc.) i catalogació de les publicacions (base de dades). Durant el curs 2015-2016 s'ha procedit a l'elaboració de 482 fitxes de periòdics, amb els articles descriptius corresponents. També s'ha publicat en línia el primer volum de l'obra corresponent a la primera fase de la investigació (programa 2008-2010), que l'IEC va editar en paper l'any 2015: *Catàleg històric general de la premsa en català: I. L'eclosió dels periòdics, 1641-1898*.

Corpus Philosophorum Medii Aevi. Arnaldi de Villanova

Director: Josep Perarnau i Espelt

El programa, sota els auspicis de la Unió Acadèmica Internacional (UAI), té per objectiu l'edició i el comentari de les vuit obres espirituals d'Arnau de Vilanova traduïdes al grec. Els resultats es publiquen en el projecte Arxiu de Textos Catalans Antics (ATCA), que es porta a terme en conveni amb la Facultat de Teologia de Catalunya. El curs 2015-2016, s'ha treballat en la preparació del volum 6 de la col·lecció «Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia» (AVOThO).

Dinàmica i evolució del paisatge de ribera

Director: Josep Maria Panareda
Clopés

El director del projecte ha enllestit, junt amb Jaume Sans Margenet, l'edició del llibre *Els paisatges de l'aigua al delta del Llobregat*, que es publicarà dins la col·lecció «Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials» (IEC).

Dones, treball i ruralitat

Directora: M. Dolors Garcia Ramon

L'estudi es duu a terme des de la perspectiva teòrica de la geografia del gènere, que ajuda a esbrinar com les identitats de gènere influeixen en les trajectòries laborals de les dones i, molt en particular, com canvia la construcció de la feminitat en

l'espai i el temps, posant un èmfasi especial en el «lloc», és a dir, en la comarca.

El món rural a Catalunya, a Espanya i a Europa ha experimentat canvis econòmics i socials rellevants i s'hi observen processos que fan canviar la tendència regressiva de les dècades anteriors en el camp. Existeix una nova generació de dones amb una bona formació i que sovint tenen expectatives laborals similars a les dels homes de la seva generació. Molts factors intervenen en el procés que està canviant l'esmentada tendència regressiva i també ho és que una força minoritària i nova en aquest escenari és la presència d'aquestes dones, ben formades professionalment, en el desenvolupament local. Moltes dones professionals, en comptes de seguir el patró tradicional de les últimes dècades, és a dir, emigrar a les ciutats, han preferit quedar-se al seu lloc, mantenir els lligams locals i desenvolupar-hi la seva professió. S'estudia el seu rol en la reestructuració econòmica, però sobretot el paper que tenen en l'enfortiment de la creació d'un nou concepte d'identitat rural per a les noves generacions.

El diàleg com a font de dret.

Modelització dels fonaments de la filosofia política i jurídica catalana (s. XII-XXI)

Directors: Pompeu Casanovas Romeu
Josep Monserrat i Molas

Ponent: Pere Lluís i Font

Les hipòtesis sobre el diàleg i el pactisme estan establertes i la base de dades i la interfície d'usuari són operatives. Aquesta part del sistema ja implementada permet: i) emmagatzemar textos històrics que tractin de la història intel·lectual, dret relacional, pactisme i filosofia política catalana; ii) gestionar eficientment els textos i assegurar-ne la perdurabilitat en un repositori centralitzat amb les còpies de suport corresponents, i iii) recuperar els textos emmagatzemats a la base de dades per poder aplicar diverses anàlisis. Amb vista al curs vinent està previst elaborar un patró sobre el diàleg i el pactisme en les diverses fases que permeti la gestió automàtica de textos. El 2016 se n'ha elaborat un sobre conflictes que pot servir de comparació i punt de partida.

En el context del programa, s'ha dut a terme el seminari «Ethics & Legal and Political Philosophy (Democracy and Regulations in a Global and Half-automated World)», en el IV Congrés Català de Filosofia, organitzat per la Societat Catalana de Filosofia de l'IEC, amb la col·laboració de la Societat de Filosofia del País Valencià i l'Associació Filosòfica de les Illes Balears, que tingué lloc a Vilafranca del Penedès, del 25 al 28 de novembre de 2015. Del seminari, realitzat el 27 de novembre, en resultà la publicació de Pompeu Casanovas i Josep Joan Moreso (ed.), *Anchoring Institutions. Democracy and Regulations in a Global*

and Half-automated World, Springer, LGTS, Dordrecht Berlín, 2016.

D'altra banda, les bases teòriques per a assolir un ODP (*ontology design pattern*) del diàleg connectat amb la tradició catalana han estat establertes en el llibre que ha preparat Pompeu Casanovas titulat *Sub lege pugnamus: De la Gran Guerra a les Grans Dades*, que serà publicat per Edicions de la Universitat Barcelona, dins la col·lecció sobre filosofia dirigida per Josep Monserrat.

El plurilingüisme a l'Europa romànica: el Termòmetre Lingüístic i el Marc d'Ensenyament de les Llengües Vives

Director: Martí Teixidó i Planas

Ponent: Josep González-Agàpito
i Granell

La Societat Catalana de Pedagogia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans adscrita a la Secció de Filosofia i Ciències Socials, està impulsant la recerca i el desenvolupament d'una prova que pretén fer un diagnòstic pedagògic de competència lingüística i un pronòstic de l'amplitud de llengües que es poden aprendre. Aquest instrument, anomenat Termòmetre Lingüístic, ha de permetre programar l'ensenyament de llengües estrangeres de manera diversa segons les possibilitats dels alumnes i l'han de poder aplicar els mestres d'aula, que coneixen els infants,

per a valorar la seva competència a cinc anys d'edat en una situació habitual de classe. El Termòmetre Lingüístic està compost per sis làmines que permeten al mestre avaluar l'habilitat fonètica, la memòria auditiva, la riquesa lèxica i la capacitat d'expressió. (Vegeu-ne més detalls en l'apartat de la Societat Catalana de Pedagogia, al capítol VIII, «Societats filials».)

Globsalud: configuració d'un mapa d'actors clau per a la protecció social global dels migrants en l'àmbit de la salut

Directora: Carlota Solé i Puig

En aquest projecte de recerca es parteix de la hipòtesi segons la qual els individus generen xarxes de relacions configurades a partir d'una diversitat d'actors que els permeten dissenyar espais de cobertura social global en funció dels recursos dels quals disposen i dels entorns en els quals estan immersos.

L'objectiu general de la recerca és identificar el paper que tenen els diferents actors a l'hora de proveir i gestionar la protecció social de les persones immigrants en l'àmbit de la salut a Catalunya en relació amb els principals col·lectius d'immigrants extracomunitaris, així com construir un mapa de relacions i interaccions entre aquests actors des de la perspectiva institucional, a fi d'entendre el

paper que tenen l'Estat i la resta d'actors en aquestes noves reconfiguracions.

L'Escola de Mestres Rosa Sensat (1965-2015). Edificar una nova escola des de la societat civil

Director: Josep González-Agàpito i Granell

L'Associació de Mestres Rosa Sensat és, des de la seva creació, un dels actius més rellevants de l'educació a Catalunya en el darrer mig segle. La seva acció, amb encerts i errors com tota obra humana, ha condicionat l'obra i la realitat educativa catalana, de costat i interaccionant amb els altres agents educatius, des de l'Administració fins a les entitats que sostenen visions oposades a la d'aquesta entitat. Els seus cinquanta anys d'història, estretament lligada al futur educatiu, cultural i polític del país i a l'evolució de la societat, és un element necessari per a comprendre com hem arribat on som i com som pel que fa a l'educació.

Aquest projecte vol ser una primera síntesi de la història d'una entitat tan rellevant, una aproximació als problemes, reptes i constants de Rosa Sensat, des de la seva fundació fins als nostres dies. L'objectiu és visualitzar la intencionalitat i l'abast de la seva acció de renovació pedagògica feta des de la voluntat de transformar positivament la societat i el país a través de canviar l'educació. Així

es pretén estudiar Rosa Sensat d'una manera integrada amb l'evolució de la societat, una història institucional estretament unida a la història social relacionada amb la política, l'economia i la transformació de les idees.

La classificació temàtica i anàlisi històrica d'obra periodística catalana especialitzada en ciències socials i experimentals

Director: Josep M. Casasús i Guri

La recerca catalana sobre periodística ha facilitat en els darrers vint anys un coneixement generalista de l'evolució de la comunicació social, dels efectes en l'opinió pública i de la seva funció cultural. L'anàlisi de l'obra periodística, a diferència de la literària o de la bibliografia científica, abasta un volum considerable d'elements a causa de la naturalesa fragmentada dels periòdics i de l'abundor d'unitats textuais i gràfiques que integren cada edició.

El propòsit d'aquest pla de recerca és procedir a la classificació i catalogació temàtiques i a l'anàlisi històrica d'obra periodística catalana impresa i especialitzada en ciències socials i experimentals, mitjançant l'inventari històric d'autors, l'anàlisi de la seva obra, la interpretació dels resultats amb una perspectiva pragmàtica dels gèneres i dels recursos comunicatius.

La pseudociència en el sector editorial (2010-2014): anàlisi del discurs pseudocientífic i la seva presència a les biblioteques dels Països Catalans

Director: Josep M. Casasús i Guri

L'IEC participa en aquest programa de recerca, l'equip d'investigador del qual està adscrit a la Universitat Pompeu Fabra i pertany a l'Observatori de la Comunicació Científica i al Grup de Recerca en Comunicació Científica. Els objectius del projecte són estudiar en profunditat un dels canals socioculturals que fomenten la inserció social de la pseudociència amb més èxit com són les publicacions editorials, analitzar les característiques principals del discurs pseudocientífic i entendre les principals raons del seu consum.

A més d'estudiar el sector editorial català en funció de polítiques editorials, xifres de venda i, principalment, de l'anàlisi dels títols dedicats a temàtiques pseudocientífiques, s'ha analitzat també la presència d'aquests productes bibliogràfics en la xarxa de biblioteques públiques dels Països Catalans. Aquest segon nivell d'anàlisi parteix del fet que les biblioteques públiques constitueixen uns dels centres culturals més accessibles als ciutadans i, cada vegada més, s'han reconvertit en espais socials. Es preveu publicar els resultats de la recerca en revistes indexades de l'especialitat i, si és possible, com a part d'una monografia.

Nois/es i joves parelles binacionals a Catalunya: entre l'elecció i la construcció identitària

Director: Miguel Solana Solana

Ponent: Àngels Pascual de Sans

Col·laboren en el projecte Anna Ortiz, Dan Rodríguez i Nora Salas, de la Universitat Autònoma de Barcelona. L'objectiu general és estudiar els processos de rebuig i discriminació dels infants, adolescents i joves immigrants o fills de parelles mixtes, és a dir, amb un membre nascut a Espanya i un altre a l'estranger. Un dels elements que es té en compte de manera prioritària és la incidència que el context geogràfic i social tenen sobre els fenòmens de discriminació i sobre la conformació de la identitat.

S'analitzen el sentit de pertinença i els processos de construcció i reconstrucció d'identitats; els processos d'aculturació; els patrons de sociabilitat; el paper del capital cultural, econòmic i social en els processos d'adaptació o integració dels cònjuges immigrants o estrangers i dels seus fills; les diferències de gènere, classe i origen en la constitució i en els processos d'integració d'aquestes famílies, i les estratègies utilitzades per a la gestió de la diferència cultural i la discriminació.

Cal destacar la publicació de l'article de Dan Rodríguez i Verónica de Miguel, titulat «Matrimonis mixtos i fills de la barreja a Catalunya: dels "xarnegos" als "café amb llet"?», al volum *Recerca i*

immigració VII. Migracions dels segles XX i XXI: una mirada candeliana (Barcelona, Direcció General per a la Immigració, p. 193-218), que recull les ponències presentades al Museu d'Història de Catalunya el 17 de desembre de 2014 dins la jornada *Migracions dels segles XX i XXI a Catalunya*, organitzada pel Centre d'Estudis Demogràfics, la Fundació Paco Candel i la Direcció General per a la Immigració del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya.

Recull i classificació de polítiques territorials

És un programa de recerca de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori, adscrit a la Secció de Filosofia i Ciències Socials i amb el suport de la Diputació de Barcelona. (Vegeu l'apartat d'aquesta societat al capítol VIII, «Societats filials».)

Aquest programa de recerca es basa en l'explotació, l'anàlisi, la sistematització i la síntesi de la base de l'*Anuari territorial de Catalunya* i s'estructura en dues parts: «Recull i classificació de polítiques i transformacions territorials a Catalunya, 2003-2014» i «Recull i classificació de polítiques territorials a Catalunya, 2003-2015».

***Recull i classificació de polítiques
i transformacions territorials
a Catalunya, 2003-2014***

Director: Josep M. Llop Torné

Ponent: Oriol Nel·lo i Colom

La primera part de la recerca consisteix en l'elaboració d'una base de dades en línia, detallada i sistemàtica, sobre polítiques territorials desenvolupades als Països Catalans, enteses com el conjunt de decisions, accions, plans i projectes que tenen per objectiu coordinar i compatibilitzar els diferents usos i funcions que tenen lloc en un determinat territori d'acord amb uns principis rectors (cohesió social, eficiència econòmica, sostenibilitat ambiental). Es pretén crear una eina d'anàlisi, seguiment, avaluació, aprenentatge i innovació sobre les polítiques territorials que sigui útil des de l'àmbit polític, administratiu, professional, acadèmic i associatiu.

***Recull i classificació de polítiques
territorials a Catalunya, 2003-2015***

Director: Josep M. Llop Torné

Ponent: Joan Nogué i Font

Aquesta segona part parteix dels resultats obtinguts en la primera fase («Recull i classificació de polítiques i transformacions territorials a Catalunya, 2003-2014»), en què es van obtenir i ordenar en una base de dades 883 temes únics

recollits als anuaris territorials de Catalunya (ATC) al llarg de més de deu anys. Té un objectiu doble: d'una banda, establir correlacions temporals entre els fenòmens analitzats pels ATC i les fases expansiva i recessiva de l'economia a Catalunya i, de l'altra, mostrar empíricament la complexitat temàtica i les múltiples dimensions sociopolítiques de l'acció pública sobre el territori.

**Propostes per a una societat
en procés de reconstrucció.**

Una anàlisi social i econòmica

Director: Josep González-Agàpito
i Granell (2015)

Directora: Maria Corominas
i Piulats (2016)

La Secció de Filosofia i Ciències Socials (SFCS), entre altres recerques, els últims anys ha centrat la tasca d'investigació en l'estudi i l'examen de les transformacions que experimenta la societat, especialment en els territoris de la catalanofonia. Així, el 2015 es va engegar aquest programa que focalitza la recerca entorn de l'evolució i el futur de la cohesió social i del sentit d'identitat. L'anàlisi i la recerca social s'hi aborden des d'un nou angle, en àmbits tan importants com són les immigracions extraeuropees, les emigracions professionals de talent català, l'esdevenidor demogràfic del país, les mancances del sistema educatiu català, l'estat preca-

ri del capital social i del capital humà dels nostres territoris, i l'extensió de la qualitat científica de la recerca actual en els camps de les ciències i les humanitats, entre d'altres.

Les àrees d'estudi que es van tractar l'any 2015 van ser les següents: «Etapas d'una crisi: orígens, claus explicatives i noves propostes», coordinada per Àngel Castiñeira, professor del Departament de Ciències Socials d'ESADE de la Universitat Ramon Llull; «Les migracions a la Catalunya del segle XXI», per Andreu Domingo, sotsdirector del Centre d'Estudis Demogràfics de la Universitat Autònoma de Barcelona; «El plantejament territorial a Catalunya», per Juli Esteban, arquitecte i urbanista; «Democràcies liberals, federalismes i pluralisme nacional», per Ferran Requejo, membre de l'IEC i catedràtic de ciència política a la Universitat Pompeu Fabra; «Propostes de reconstrucció al voltant dels conceptes d'identitat i nació», per Salvador Cardús, membre de l'IEC i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona; «Ètica, cultura i educació», per Jaume Casals, membre de l'IEC i catedràtic de filosofia a la Universitat Pompeu Fabra de la qual n'és el rector, i «Un mercat de treball més eficient i just: la fi de la dualitat», per Jordi Galí, membre de l'IEC i director del Centre de Recerca en Economia Internacional de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona.

Les activitats realitzades el 2016 han estat les següents:

— Sessions d'estudi i de debat, dins de l'SFCS, a partir d'una ponència, sobre quatre temes: desigualtat, educació, identitat i cooperació transfronterera. (Per a més informació, vegeu la crònica de la Secció de Filosofia i Ciències Socials dins el capítol III, «Les seccions».)

— Segona fase de la recerca «Espais de valor afegit al territori. Una aproximació metodològica i analítica de la gestió territorial i urbanística a Catalunya» (amb la Societat Catalana de Geografia).

— Organització de les jornades *Una anàlisi social, cultural, econòmica i política. Reptes i perspectives*, que tindran lloc a Menorca, els dies 13 i 14 d'octubre de 2016, en col·laboració amb l'Institut Menorquí d'Estudis (IME), amb les ponències següents:

- «Menorca: el futur passa per l'educació», per Pau Salort i Mar Lluç.

- «Llengua i cultura a la Menorca del s. XXI: una navegació atzarosa», per Joan F. López Casanovas, professor jubilat de llengua i literatura i membre corresponent de l'IEC.

- «La societat menorquina: un procés de reestructuració», per Jaume Mascaró Pons, professor jubilat de filosofia i membre del Consell Científic de l'IME.

- «D'on ve i cap a on va l'economia de Menorca», per Alfons Méndez Vidal, doctor en ciències econòmiques i cap de la Secció de Ciències Socials de l'IME.

Presidència

La societat catalana al segle XXI

Directors: Salvador Giner
de San Julián
Oriol Homs i Ferret

La recerca, realitzada gràcies al suport econòmic de La Caixa, ha pres com a precedent de treball l'obra *La societat catalana*, publicada a l'any 1998 per l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) de la Generalitat de Catalunya i dirigida per Salvador Giner. S'ha dut a terme una anàlisi detallada de les principals tendències que travessen la societat catalana al segle XXI i que permet albirar els reptes que haurà d'afrontar al llarg del segle. El projecte ha permès integrar les informacions i els treballs produïts pel món científic en cada una de les àrees en un marc interpretatiu i analític general que permet construir una visió global sobre la situació del país. S'han estudiat dos grans ítems: «Les estructures socioeconòmiques» i «Les estructures culturals», els quals han servit per a agrupar els capítols de l'obra *Raó de Catalunya: la societat catalana al segle XXI*, dirigida per Salvador Giner i Oriol Homs, que serà coeditada per l'IEC i Enciclopèdia Catalana, i en què han participat una trentena d'acadèmics especialistes en diferents disciplines que ha tractat temes com la demografia, la indústria, la desigualtat, la recerca científica, la religió, la llengua

o la cultura, entre d'altres. Els directors del projecte han redactat les conclusions que tanquen aquest projecte i el volum corresponent, que sortirà publicat el setembre del 2016.

Les ciutats mediterrànies: els factors de desenvolupament i de progrés.

Ciutat i articulació territorial

Directors: Flocel Sabaté i Curull
Josep Guitart i Duran

La Unió Acadèmica Internacional va aprovar, el 15 de juny de 2015, el patronatge sobre el projecte «The Mediterranean towns: items for development. Diachronic, transversal and multidisciplinary Analysis / Les villes méditerranéennes: les facteurs de développement. Analyse diachronique, transversale et multidisciplinaire». Aquest marc internacional impulsa les diverses línies d'actuació obertes, articulades en tres fronts:

1) Estructurar una recerca en l'àmbit europeu mitjançant sis eixos: ciutat i articulació política i territorial (coordinat per Flocel Sabaté i Joseph Patrich); morfologia urbana i identitat social (coordinat per Hermenegildo Fernandes i Hermínia Vilar); mobilitat i desplaçament de persones (coordinat per Maria Eugènia Cadeddu); dinàmiques econòmiques (coordinat per Élisabeth

Crouzet-Pavan); relacions culturals, religioses i diplomàtiques (coordinat per Nikolas Jaspert), i relacions energètiques i canviament climàtic (coordinat per Elena Xoplaki).

2) Preparar una segona trobada científica conjunta a Barcelona, organitzada per l'Institut d'Estudis Catalans, l'Institut Europeu de la Mediterrània i la Unió Acadèmica Internacional amb l'objectiu d'aprofundir en els sis eixos esmentats i cercar-hi els punts d'interrelació.

3) Aprofundir en un estudi conjunt, amb tractament de *big data* i l'ús d'una plataforma SIG per a assolir una recerca diacrònica que permeti aprofundir diacrònicament en la investigació, centrada en unes ciutats específiques de l'arc mediterrani. Els resultats han d'afavorir la investigació, propiciar el coneixement de l'espai urbà i aportar dades a les problemàtiques actuals. Per això, s'està preparant un projecte Interreg MED (eix 1), titulat *El paisatge del temps a les ciutats mediterrànies*.

Acomplint la segona línia d'actuació, els dies 28 i 29 de setembre de 2015 es dugué a terme a l'IEC la reunió científica titulada «Ciutats i regió a la Mediterrània. Comparació diacrònica». A partir de recerques ja efectuades, diversos especialistes compartiren la reflexió entorn de la influència dels nuclis urbans sobre les respectives regions, en l'àmbit mediterrani, al llarg dels diferents períodes històrics i sota diferents circumstàncies. A fi de

fomentar l'intercanvi d'idees, la trobada s'organitzà en intervencions breus, al voltant de vint minuts, seguides d'uns debats que van donar lloc a un debat final, en què s'observà, més enllà de la influència de la ciutat sobre l'entorn, un afaïçonament de la regió des de la ciutat, amb unes simbiosis molt intenses.

S'ha treballat, d'altra banda, en l'organització del segon seminari internacional, que es titularà «Ciutats mediterrànies: l'espai i el territori», i està previst que tingui lloc a la seu de l'IEC del 22 al 25 de novembre de 2016. S'hi abordaran els problemes de les ciutats mediterrànies i les seves arrels històriques. Per a aquest esdeveniment es comptarà, com en l'organització del seminari precedent que es va fer el 2011 («Ciutats mediterrànies: civilització i desenvolupament»), amb la participació de la Unió Acadèmica Internacional i l'Institut Europeu de la Mediterrània, i la col·laboració de l'Obra Social La Caixa, l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i altres institucions acadèmiques i científiques.

Registre i inventari dels vitralls catalans

Directores: Sílvia Cañellas Martínez
i Núria Gil Farré

Coordinador: Antoni Vila Delclòs

Assessors: Francesc Fontbona
i de Vallescar

Joaquim Garriga i Riera

Els objectius del programa són col·laborar en la millor protecció del patrimoni històric de Catalunya en l'àmbit dels vitralls; aconseguir inventariar els vitralls religiosos i civils catalans de les èpoques i estils corresponents a la cronologia que va del segle XVII al primer quart del segle XX; possibilitar l'establiment d'un ordre d'actuació segons l'estat de conservació i el valor històric; aconseguir un registre de peces d'interès històric o artístic, que pugui evitar la comercialització i l'exportació d'aquest patrimoni, i crear una base de dades amb les informacions i imatges de cada vitrall i amb el seu estudi.

Des de l'inici del projecte l'any 2009 fins al 2015, s'ha dut a terme l'inventari de vitralls de la província de Barcelona. Bona part del curs 2015-2016, s'ha dedicat ja a la província de Girona, i queden pendents les de Lleida i Tarragona.

La Presidència de l'IEC també participa en:

Aula Carles Riba

(Universitat de Barcelona)

Àmbit obert de debat entre els estudiosos de la cultura clàssica i la catalana, que es proposa, com a objectiu principal, dilucidar el paper dels autors clàssics i de l'humanisme en la nostra història literària i ideològica.

Tercer informe sobre el canvi climàtic de Catalunya

(Generalitat de Catalunya

i Servei Meteorològic de Catalunya)

Informe que té per objectiu analitzar l'estat i l'evolució recent i futura del clima a Catalunya d'acord amb les bases científiques, així com la contribució dels sistemes naturals i humans al canvi climàtic i els efectes d'aquest fenomen en ambdós tipus de sistema.